

Бібліотека Вінницького державного
педагогічного університету ім. М. Коцюбинського

Сто років духовності

Спогади про бібліотеку ВДПУ
імені Михайла Коцюбинського

Вінниця • 2013

Сто років духовності : спогади про бібліотеку ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського /
ред. Л. М. Воробйова ; уклад. В. С. Гадомський ; відп. за вип. В. С. Білоус. – Вінниця,
2013. – 67 с.

Редактор	заступник директора бібліотеки ВДПУ ім. М. Коцюбинського <i>Любов Миколаївна Воробйова</i>
Укладач	інженер-програміст бібліотеки <i>В'ячеслав Станіславович Гадомський</i>
Відп. за вип.	Директор бібліотеки ВДПУ ім. М. Коцюбинського <i>Валентина Степанівна Білоус</i>

Відділ комплектування та наукової обробки літератури

Бібліотека – “титульна сторінка” університету, його візитівка, результат праці багатьох людей. Тут знаходять допомогу і підтримку не лише студенти, викладачі та аспіранти, а й усі, кому необхідно отримати інформацію.

У свою чергу, в структурі бібліотеки одне з чільних місць займає відділ комплектування та наукової обробки літератури. В цьому відділі бере початок один з основних технологічних бібліотечних циклів – *шлях документа*.

Історію відділу створювали люди, через нього пройшло декілька поколінь бібліотекарів. Були випадкові люди, які прийшли й пішли непоміченими. Інші – на довгі роки залишились у пам’яті колег.

У післявоєнний період у відділі працювала Домбровська Ольга Іванівна. Саме вона зробила перший запис в інвентарній книзі. Пізніше завідувачами відділу були Бородавко Ольга Михайлівна, Капітанська Розалія Юріївна. Майже двадцять років відділом керувала Шпильова Наталя Мстиславівна. Високий професіоналізм і національна самосвідомість, а також відповідальність за доручену справу – це три невід’ємні складові життя Наталі Мстиславівни. З 2007 р. відділ очолює Стопа Ірина Олександрівна. Розпочавши свою трудову діяльність бібліотекарем відділу обслуговування навчальною літературою, вона працювала на різних ділянках бібліотечної ниви. Ірина Стопа поступово шліфує професійні навички та уміння, поєднуючи традиційні та інноваційні форми роботи.

Питанням комплектування фондів в різні періоди займались Воробйова Галина Максимівна, Ахтьоркіна Ірина Василівна, Ханська Ніна Михайлівна, Білоус Валентина Степанівна. Залишили “свій слід в історії” – вели інвентарні книги – бібліотекарі Домбровська Ольга Іванівна, Жовмір Валентина Іванівна. Ведення пошукового апарату бібліотеки, створення бібліографічних записів та передачу документів до інших підрозділів забезпечували Павлик Світлана Андріївна і Парфененко Валентина Феодосівна. Понад 38 років свого життя присвятила бібліотечній справі Бондар Галина Павлівна – майстер з технічної обробки документів.

Нині в штаті відділу шість досвідчених фахівців, більшість – представники зникаючої сьогодні професії – бібліотекар. Безпомилково веде бібліотечну “бухгалтерію” Михальчук Людмила Іванівна. Працівники активно впроваджують систему автоматизації бібліотек ІРБІС, на її основі ведуться облік, наукова обробка документів та передплата періодичних видань. Віртуозами зі створення автоматизованих баз даних “Книги”,

“Дисертації та автореферати”, “Періодичні видання” та фахівцями з питань систематизації і складання бібліографічних записів є Волошина Лариса Вікторівна, Зарванська Ірина Василівна та Позднякова Тетяна Михайлівна. З великою відповідальністю співробітники створюють, організують та ведуть пошуково-бібліографічний апарат бібліотеки в електронному й традиційному варіантах. Опановує процеси обробки документів Кравцова Ірина Яківна. Постійно в полі зору фахівців відділу питання формування, використання та відповідності читацьким запитам документних ресурсів бібліотеки. Формуванням фондів на різних носіях інформації займається Стопа Ірина Олександрівна.

Сьогодні відділ продовжує динамічно розвиватися. Перспективи розвитку пов’язані з опануванням програми ІРБІС, штрих-кодуванням фонду, автоматизацією бібліотечних процесів.

Від перших записів чорнилом до електронного каталогу пройшов шлях відділ комплектування та наукової обробки документів. Змінювалися бібліотечні процеси та фахівці, які їх виконували, з’явилися нові носії інформації (електронні документи), незмінним залишається любов і шана до книги, дух інтересу до нових надходжень, які знайомо пахнуть типографською фарбою.

Інформаційно-бібліографічний відділ

Інформаційно-бібліографічний відділ – це важливий структурний підрозділ бібліотеки, який забезпечує інформацією навчальний процес університету. Фахівці відділу допомагають читачам орієнтуватися у величезному інформаційному потоці різноманітних видань, вибрати й замовити літературу, виконують складні довідки, інформують професорсько-викладацький склад університету.

Глобальна інформатизація суспільства вимагає освоєння та використання в бібліотечній практиці новітніх комп’ютерних технологій. Результатом впровадження інформаційних технологій в бібліографічну роботу є створення електронної бази даних «Аналітичні описи», яка наразі налічує більш ніж 120 000 записів, над поповненням і вдосконаленням якої працюють бібліографи.

Фахівці відділу готують і випускають бібліографічні покажчики та інші видання, які формують позитивний імідж бібліотеки. Започатковано серію видань «Педагоги Вінниччини», у якій вийшла ціла низка біобібліографічних покажчиків до ювілеїв наукових працівників нашого університету. Систематично виходять тематичні бібліографічні покажчики з різних питань навчально-виховного процесу та покажчики праць викладачів університету.

Сьогодні інформаційно-бібліографічний відділ – це творчий колектив, де працюють ерудовані, ініціативні фахівці. Вони перейняли досвід бібліографів минулих поколінь. Добру пам'ять залишили про себе Н. С. Кравець, яка понад 20 років очолювала відділ, головний бібліограф Л. П. Шаповал – справжні фахівці бібліотечної справи.

З 2005 року відділ очолює Т. В. Мірохіна, досвідчений професіонал, яка більше 30 років працює на бібліотечній ниві.

Відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотечних процесів

«Ты помнишь, как все начиналось?»

Все было впервые и вновь...»

Саме коротка фраза з відомої пісні, винесена в епіграф, досить точно характеризує історію нашого відділу. Автоматизація, комп'ютеризація, інновації, телекомунікації, інтернет-технології... Ці терміни сьогодні написані на умовному прапорі нашого часу, і саме нашому відділу в бібліотеці Вінницького педагогічного університету доводиться його нести. У 2009 р. в бібліотеці відбувся фото-конкурс «Бібліотека – наш дім». До нього відділ підготував добірку світлин. Першою з них було фото співробітників, які крокують, тримаючись один за одного, з написом: «В ногу з часом крокуємо разом». Мабуть, ці слова і є девізом нашого відділу. Ми наймолодший відділ у бібліотеці. Проте маємо свою, нехай коротку, але яскраву історію.

А починалося все досить цікаво і... без нас. В 2002 році бібліотека придбала ліцензійне бібліотечне програмне забезпечення ІРБІС. За договором про його купівлю та запровадження з Києва до бібліотеки приїхав дистриб'ютор – Лев Рудський. В його обов'язки входила допомога в інсталяції Інтегрованої розширюваної бібліотечно-інформаційної системи (ІРБІС), знайомство з основними можливостями АБІС та навчання, принаймні одного працівника, правилам роботи з програмою АРМ «Каталогізатор», а головне – правилам формування та наповнення баз даних. Яким же було здивування Л. З. Рудського, коли в бібліотеці не знайшлося жодного комп'ютера. Довелося проводити навчання за найдавнішою педагогічною методикою – «на пальцях».

У березні 2004 р. я прийшла працювати в бібліотеку інженером-програмістом І категорії. Директором бібліотеки на той час була Бойван Олена Василівна. Після бесіди з нею та знайомства з бібліотекою в душу вкралася перша тривога. Олена Василівна підготувалася професійно, як

справжній бібліотекар. Говорила багато, окреслювала грандіозні перспективи, але було видно, що з комп'ютерними технологіями вона знайома суто теоретично, а впевнено цитує статті про автоматизацію з фахових журналів. На практиці було не до сміху. Дуже швидко з'ясувалося: запровадженням ІРБІСу в бібліотеці ще й «не пахло».

Виявилось, що комп'ютери бібліотеці закупили, навіть програмісти знайшлися, проте вони до процесу вивчення ІРБІСу чомусь не добралися. Правда, один з них (Вася) залишив після себе крилату фразу – на пропозицію навчити працювати на ПК, він заявив: «Самі навчіться. І ведмедя можна навчити...».

У бібліотеці були: 3 ПК класу ATHLON (стандарт для того часу), інструкція з внесення записів у базу даних (піваркуша формату А4!), створена чи то Васею, чи його попередником, і товстенний комплект технологічної документації (загальний обсяг – 500 стор.). Передачі досвіду від попередників чекати не доводилося, бо вони вже давно звільнилися, та й досвіду ніякого не було... А власний досвід запровадження програмного забезпечення «з нуля» (у відділі АСУВ об'єднання «Жовтень») в мене таки був, тому, скажу відверто, після розуміння реального стану речей, мене взяв чималий переляк.

Знайомлячись із досвідом автоматизації бібліотек ВНЗ міста Вінниці, прийшла до сумного висновку, що ми серйозно відстали від інших. Тому було прийнято рішення не лише вивчати АБІС та формувати бази даних, але й запроваджувати інновації широким фронтом.

А переймати передовий досвід я почала в інженера-програміста бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова (методичного центру бібліотек вищих навчальних закладів міста) Шаповалової Вікторії Юріївни. І зараз інколи звертаюся до неї в складних випадках.

Директор бібліотеки, маючи сумний досвід запровадження ІРБІС моїми попередниками, не ставила для мене часових обмежень. Тож я вивчала інтерфейси основних програм комплексу, розпочала створювати бази даних та вносити в них описи. Окрема увага приділялась організації зручного для каталогізаторів інтерфейсу програми АРМ «Каталогізатор», формуванню меню-довідників та інформаційному наповненню службових баз даних, без використання яких процес формування користувацьких БД відбувався неефективно.

Піонерами автоматизації серед бібліотекарів стали працівники бібліографічно-інформаційного відділу. Саме там формувалася перша база даних «Аналітичні описи» (статей з періодики) та проводилося навчання працівників відділу правилам каталогізації. Спочатку навчання йшло з

великим скрипом. На мене поглядали скося, від комп'ютера намагались триматися подалі. Та коли за ПК сіла тодішня зав. відділом Кравець Неля Степанівна (найстарша за віком працівниця, зараз вона на пенсії), процес пішов веселіше.

У мене склалися гарні відносини з інженером ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва Стояльниковою Ольгою Валеріївною. Саме працівники ОУНБ запропонували бібліотеці брати участь у корпоративній каталогізації статей з журнальної періодики. Так ми стали членами ЦУКК та РКК. Корпоративна каталогізація значно прискорила процес формування бази даних «Аналітичні описи».

Наступним був відділ комплектування та наукової обробки літератури. Перед працівниками відділу постало нелегке завдання сформуванню бази даних книжкових видань, структура якої досить складна. Щоправда, працівники відділу вже пробували працювати за комп'ютером, навіть розробили макет друкованої каталожної картки. Окремі працівники відділу працювали за друкарською машинкою. Їм легше було переходити до комп'ютера.

У 2005 р. в бібліотеці створено відділ з дивною назвою «Відділ комп'ютеризації та експлуатаційно-технічного забезпечення бібліотечних процесів». Зізнаюся чесно, з першого разу назву відділу запам'ятати до кінця не зміг ніхто. На той час у відділі, крім мене, було два працівники – Гадомський В'ячеслав Станіславович та Доніна Наталія Іванівна. Роботи вистачало.

Запам'ятався один випадок. Директор бібліотеки поставила перед нами завдання завантажити до бази даних бібліографічні записи з файлу бібліографічного покажчика «Бібліографічний покажчик наукових праць викладачів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2002–2006 рр.)» набраного в форматі .doc. Завдання було не з легких. Інші бібліотеки такі операції не проводили. І ми... справились. З часом молодий спеціаліст відділу, випускник нашого університету В. С. Гадомський навіть склав макрос для даного процесу.

Колектив відділу формувався поступово. Деякий час у відділі працювали Пономарьова Катерина Анастасівна та Кузнєцова Галина Володимирівна. Пізніше прийшла Музика Людмила. Технічний супровід процесу автоматизації взяв на себе Жукінський Володимир Федорович. Він формував перші ланки комп'ютерної мережі бібліотеки, встановлював програмне забезпечення, відповідав за захист інформації від ураження вірусами.

Та найцікавіше почалося з початком ретровведення книжкових видань активних фондів читальних залів бібліотеки. Це був кінець 2005 р. Особливість даного процесу була в тому, що до формування бази даних залучалися працівники всіх підрозділів бібліотеки. Одне їх об'єднувало – за комп'ютером більшість не працювала ніколи. Нашим завданням було навчити вносити описи книжкових видань в БД людей, які ледве знаходили літери на клавіатурі. За поданням директора бібліотеки та за сприяння адміністрації університету на базі фізмату наприкінці 2005 – на початку 2006 року в два етапи було проведено навчання працівників бібліотеки основам роботи за ПК. Курси проводив Коношевський Леонід Леонідович. Після курсів не відразу всі стали асами, проте принаймні боятися комп'ютер перестали. Основну проблему того часу можна проілюструвати однією фразою: «Ой, я на щось натиснула і все зникло...». А Кирик Олена Іванівна, нині черговий консультант зали електронної інформації, одного разу з великим переляком та сльозами на очах зізналася, що видалила весь ІРБІС. Насправді вона так старанно маніпулювала мишею, що пересунула папку з програмами ІРБІС в одну з сусідніх папок.

Для кожного нового процесу розробляли інструкції, формували документацію, для користувачів створено начально-методичний модуль з пошуку та замовлення видань читачами, на основі якого проводили заняття для студентів перших курсів.

Окремо хочу сказати про сайт бібліотеки. Цікаво, що завдання створення сайту перед нами ніхто не ставив, та й Інтернету в бібліотеці ще не було. Чому я розпочала його створювати, дивуюсь сама. Але вже в 2006 р. ми з новим директором бібліотеки Білоус Валентиною Степанівною презентували перед проректором з наукової діяльності університету Подолянчуком Станіславом Вікторовичем демо-версію сайту і отримали дозвіл на розміщення аж 2-х Мб контенту бібліотеки на новому сайті університету, що саме формувався інженером-програмістом І. І. Дороховим. Окреме спасибі їм за розуміння та допомогу. Сьогодні сайт бібліотеки – потужній засіб бібліотечного інформування, який протягом лише 2012 р. переглянули понад 155 тис. разів. Обсяг контенту сайту перевищує 600 Мб.

Комплексний підхід до запровадження інноваційних технологій приніс свої плоди. Так, ми першими серед бібліотек міста розпочали процес автоматизації передплати періодичних видань з друком передплатних абонементних карток; перші почали використовувати комбінації клавіш ІРБІС для прискорення та полегшення процесу внесення описів в БД; використовувати табличний метод внесення місця зберігання примірників і змісту видань. Самостійно розробили методику імпорту списків вступників

до бази даних «Читачі». Ми одними з перших перейшли і від формування електронного каталогу до створення електронної бібліотеки. З 2005 року в бібліотеці формується медiateка, з 2006 року – база даних повнотекстових електронних видань. ІРБІС-32, в якому ми працюємо й досі (низка інших бібліотек перейшли на ІРБІС-64) не передбачає html-форматів вихідних форм для відображення браузером, тому ми самостійно розробляємо дані формати.

Коли у 2008 р. до бібліотеки навідався вищезгаданий дистриб'ютор ІРБІСу Лев Рудський – ми знову його здивували, але тепер уже масштабом проведених робіт. На той час у бібліотеці було 10 баз даних. Діяв сайт. Ми виконували довідки на основі ЕК та Інтернету. Проводилися заняття зі студентами. Тоді ж з Л. Рудським ми домовилися про розміщення електронного каталогу бібліотеки у зведеному ІРБІС-каталозі мережі Інтернет.

З огляду на роль і важливість бібліотеки у забезпеченні інформації у навчально-виховному та науковому процесах університету ректор О. В. Шестопалюк прийняв рішення про створення зали електронної інформації в бібліотеці. Саме з квітня 2009 почався якісно новий етап інноваційної діяльності бібліотеки. Введено в дію залу (сектор) електронної інформації на 40 ПК. Штат відділу розширився. Його поповнили бібліотекарі Кирик Олена Іванівна, Стороженко Тетяна Ігорівна, Безкоровайна Ірина Валеріївна, яка через півроку пішла в декрет – замість неї до відділу на посаду бібліотекаря 1 категорії прийшла Тукало Олена Михайлівна, а в липні 2010 р. в колектив відділу влився випускник Київського національного університету культури О. В. Білоус.

Працівниками відділу разом з директором бібліотеки В. С. Білоус розроблено «Положення про залу електронної інформації (ЗЕІ)», «Правила користування ЗЕІ», «Положення про сайт бібліотеки». Після вивчення досвіду інших бібліотек, серед яких ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, розроблено облікові статистичні форми, зокрема «Електронний щоденник бібліотеки», в який вносяться дані обслуговування в ЗЕІ та інші показники роботи відділу. Серед недавніх документів «Положення про електронну бібліотеку», «Положення про інституційний репозитарій».

Працюємо дружно, постійно навчаючи і навчаючись. Адже комп'ютерні технології – це, мабуть, єдина область людської діяльності, яка нині надзвичайно швидко змінюється. Лише за час моєї роботи в бібліотеці відійшли в історію дискети, з'явилися компакт-диски, флеш-носії, карти пам'яті, переносні вінчестери. Операційні системи змінюють одна одну, з'являються нові пакети прикладних програм. Інтернет-технології завоювали

весь світ. І ми маємо не тільки вільно орієнтуватися в морі інновацій, але й зі знанням справи консультувати колег та користувачів.

Сьогодні навички формування БД ЕК засвоїли майже всі бібліотекарі. Окремі працівників володіють офісними програмами, графічними пакетами та орієнтуються в мережі Інтернет, самостійно виконують довідки на основі БД ЕК та електронну доставку документів. Читачі також володіють ПК і інтернет-технологіями, переважна більшість вміють самостійно проводити пошуки в БД ЕК. Чергові консультанти ЗЕІ надають оперативну допомогу з усіх питань бібліотечних інновацій. Не обходиться без курйозів. Нещодавно студентка першого курсу, протягуючи флешку черговому консультантові зали електронної інформації, запропонувала йому зробити з неї ксерокс!..

Наразі в найближчих наших планах – штрих-кодування фондів та автоматизована книговидача, репозитарій та віддалений доступ до інтернет-каталогу бібліотеки, зокрема засвоєння пакетів програм Dspace та Koha. Так, вже з початку 2013 р. ми розпочали автоматизовану видачу видань медіатеки з використанням АРМ «Книговидача».

За ці неповні дев'ять років, що працюю в бібліотеці, я досить часто спостерігала упередженість працівників бібліотеки до будь-яких інновацій, але частіше – їхню тривогу за долю книги та бібліотеки в цілому. А може, не варто протиставляти книги та комп'ютери? Мені бібліотека 21 століття уявляється як гармонійне поєднання традиційної книги та інноваційних технологій. А закінчити свою розповідь про відділ хочу цитатою: «И даже в этот сложный век компьютерной над всем опеки прожить не сможет человек без помощи библиотеки».

Відділ обслуговування навчально-методичною літературою

1 квітня 1983 року абонемент навчально-методичної літератури набув статусу самостійного підрозділу обслуговування (фонд – 111 068 прим. літератури). З того часу у відділі обслуговування самостійно функціонують два абонементи: абонемент навчально-методичної літератури та абонемент суспільно-політичної, наукової та художньої літератури.

Абонемент разом із книгосховищем займав частину сучасного абонементу наукової та художньої літератури. Основна маса літератури була складена «колодязями» для економії місця. Деякі «колодязі» досягали висотою майже до стелі. Кафедра видачі – громіздкий стіл, знаходилась там, де тепер кабінет директора бібліотеки. Приміщення маленьке, тому одночасно зайти могло не більше двох читачів. За дверима завжди стояла

черга. Спочатку обов'язки завідувача абонементу виконувала Іщук Надія Федотівна, потім – Зайченко Ірина В'ячеславівна. Разом з ними працювали А. В. Будякіна, Л. І. Михальчук. В 1985 прийшла у колектив М. К. Олінович.

Свій вклад у роботу абонементу навчально-методичної літератури того часу внесли також Л. Денисик, Л. Дровозюк, Л. Чернецька та інші.

Дуже важко працювати було влітку. Через відсутність місця в приміщенні абонементу частину комплектів літератури для масової видачі студентам 1 курсу робили на підлозі наукового абонементу, потім піднімали їх в загальний читальний зал.

1987 рік – рік переселення навчального абонементу до нового корпусу (корпус № 3). Більша площа приміщення (1250 кв. м) дала можливість відкрити нові читальні зали для найкращого обслуговування користувачів. Єдине, що псувало враження – це відсутність сонячного світла. Зовсім не було вікон в книгосховищі та в місцях видачі.

Важка справа – переїзд. Працівники абонементу за допомогою колег з інших відділів бібліотеки пакували літературу, нумерували пачки, потім – за домовленістю із факультетом фізичного виховання та навчально-військової підготовки студенти вантажили на автомобіль книги, у новому корпусі – розвантажували та ставили пачки на полиці за нумерацією. Все це здійснювалось під чуйним керівництвом директора бібліотеки Олени Василівни Бойван – людини, яка повністю віддана бібліотечній справі, яка, не зважаючи на свій статус, працювала пліч-о-пліч зі своїм колективом. Кожен стелаж, кожна полиця, стіл, стілець пройшли через її руки. Завдяки Олені Василівні – у холі навчального абонементу з'явилося вікно.

Під час переїзду було спакковано 6 400 пакунків книг (146 тис. прим.) під керівництвом Л. І. Михальчук. Активну участь брали Н. І. Радер, О. М. Бородавко, С. І. Іглінська (Ревган), Р. Ю. Капітанська, Є. І. Киселева, Н. С. Кравець та інші.

На переїзд витратили всього три дні. Він проходив одночасно з обслуговуванням користувачів. Квітень – початок сесії, здача підручників, державні экзамени. Для оформлення стелажів було написано 500 нових поличних роздільників. Обновився склад працівників абонементу: Н. О. Князева, В. Ф. Гонга, С. Ф. Корніло, Г. Г. Островська, Н. В. Белявська, О. Орел, Л. П. Мельничук та інші.

Планувалося ще створити читальну залу для викладачів, але не вистачало бібліотечних працівників, тому була виділена тільки кімната при загальному читальному залі.

З усіх структурних підрозділів відділу обслуговування була передана навчально-методична література та періодичні видання для поповнення

фонду абонементу навчально-методичної літератури та організації читальних залів навчально-методичної літератури та періодичних видань.

З вересня 1987 року обидві зали почали працювати для користувачів.

У читальній залі періодичних видань (ЧЗП) були зібрані всі періодичні видання, найбільш використовувані – у 2 прим. Всього фонд ЧЗП складав на той момент 30 тис. прим., приблизно 5 000 прим. газет та журналів – на відкритому доступі. Перші працівники читальної зали періодичних видань – Е. К. Жмурко, В. О. Іванюк.

Працювати в нових умовах було набагато легше: чіткий поділ фонду навчально-методичної літератури на абонемент та читальну залу, відділення кафедри випускників, став тіснішим зв'язок із відділом книгозберігання (згідно з вимогами студентів та потреб навчального процесу в читальній залі навчально-методичної літератури). Крім того, відділення кафедри випускників дало можливість більш детально працювати з кожним випускником та з їхніми читацькими формулярами – це сприяло відсутності великих черг. А в нових читальних залах створені кращі умови для самостійної роботи студентів. Хоч і були деякі труднощі – розміщення фондів у різних приміщеннях.

Набагато легше стали проходити масові та групові видачі – просторе приміщення, більша кількість навчальної літератури, збільшення кількості працівників (приходять працювати на абонемент Г. Г. Базиліук, Л. О. Булига, А. В. Заболотна, В. Л. Єрмакова, Т. В. Кобзар, О. А. Собчук, Т. В. Шандрук, М. А. Шпаковська, Л. Ф. Штельмах ; в ЧЗП – З. Т. Фещенко, М. Н. Куриленко, Л. В. Немирова, Л. Л. Гаврилюк, С. І. Покровська, С. М. Смитюк, І. Смитюк). З часом з'явилися «зелені куточки» у читальних залах, були створені умови працівникам для відпочинку.

До 1989 року студентам 4 курсів була індивідуальна видача навчальної літератури, з переїздом з'явилася можливість охопити груповою видачею і 4 курс. Крім того, активну участь у формуванні комплектів літератури стали брати старости груп.

Для вдосконалення диференційного обслуговування користувачів та ліквідації черг у період масової та групових видач, обслуговування проводилося за графіком. Погодинний графік обслуговування за групами, курсами, факультетами складався разом зі старостами академічних груп. Групи інформувалися про години й дні отримання комплектів навчальної літератури через старост. У формуванні комплектів літератури бібліотекарі керуються навчальними планами. Враховується такий важливий фактор як раціональний розподіл літератури між студентами груп, а також індивідуальні потреби студентів.

При підготовці до масової видачі студентам I курсів комплекти формуються та видаються в читальних залах навчально-методичної літератури та періодичних видань. Причому комплекти видавались за один день (31.08). Видача була завжди організована чітко, оперативно. Ефективність методу полягала в тому, що час на одержання літератури студентами скоротився на 50%. Така форма видачі практикувалася до 2009 року (зараз масова видача комплектів літератури студентам I курсу проходить за 2-3 дні в зв'язку з відсутністю достатньої кількості посадочних місць).

1993 рік – відділ обслуговування розділяється на 2 відділи: відділ обслуговування навчально-методичною літературою (у складі: абонемент, читальна зала навчально-методичної літератури та читальна зала періодичних видань) та відділ обслуговування науковою та художньою літературою (у складі: абонемент, загальна читальна зала та інші зали).

Праця співробітників, зміна умов роботи вимагали нових методів роботи, з'явилися нові картотеки: картотека викладачів та співробітників, картотека боржників, картотека знайдених підручників та ін. Силами співробітників проводилася робота з ремонту та оправи літератури, періодичних видань. Необхідно відзначити чудову роботу в цьому напрямку В. О. Іванюк, З. Т. Фещенко, В. Ф. Гонти, М. М. Куриленко, Л. В. Немірової, В. Л. Єрмакової та інших. Спочатку тонкі журнали зшивали та вставляли в обкладинки, це робилось за допомогою скріпок та молотка, потім стали використовувати шило та нитки, зараз в бібліотеці є дріль, найбільшу роботу з ремонту проводить палітурник. Віртуозом в цій справі була М. М. Куриленко, яка не тільки навчала бібліотечній справі, ремонту періодичних видань молодих працівників, але й заряджала колег оптимізмом та енергією, вмiла відстояти свою думку. З. Т. Фещенко – людина педантична, кваліфікована, безмежно віддана бібліотечній справі, наполеглива, з любов'ю ставиться як до книги, так і до людей.

У цей час з'явилася ідея маркування журналів за роками кольоровим папером та нумерування чітко щомісячно, яка існує й зараз. Кожен новий працівник вносить щось нове в роботу колективу. З приходом І. Смитюк, С. І. Покровської в інтер'єр ЧЗП органічно вписуються тематичні виставки. Гарне приміщення прикрашали безліч вазонів. Позаду вазонів був куточок зимового саду. Працівники ЧЗП в день обслуговували до 400 студентів, вважалось, що велика черга – це коли вона досягала дверей читальної зали. Це приблизно 7–8 метрів, 25–30 користувачів. Читальна зала в другій половині дня була повністю забита, іноді доставляли стільці біля столів бібліотекарів. До 2000 року в читальній залі періодичних видань статистика

не велася щоденно, проводились тільки контрольні дні – 6–7 днів на місяць, тому робочий день починався з розкладки періодичних видань.

1995 рік – перший рік, коли почали працювати без читацьких вимог на абонементі та в читальних залах. У читальній залі періодичних видань використовується звичайний шкільний зошит. Почало надходити менше навчальної літератури, з'явилась необхідність зберігання літератури у фонді книгосховища, якщо ця література надходить до бібліотеки в кількості 1–2 прим. З 1999 року почався процес пошуку цінної літератури у фонді абонементу навчальної літератури та передачі її в книгосховище.

Праця у відділі обслуговування навчально-методичною літературою завжди вимагала від працівників не тільки професійних знань та навичок, але й уміння спілкуватися, надзвичайної витримки, поваги, любові до користувачів. Люди випадкові довго не затримувались, важкі умови праці, велика завантаженість на одного працівника, відсутність достатнього комплектування сприяло цьому. Іноді за робочий день один бібліотекар обслуговував до 190 користувачів.

Після 2000 року відділ розширюється, поповнюється новими працівниками: В. Є. Руцька, О. О. Войцицька, Н. Ф. Шилько, Л. М. Мельнікова, Т. М. Позднякова, І. О. Стопа, Т. М. Грищук, Н. С. Рекуляк, О. Пісна, С. В. Гуцалюк, І. В. Харламова, Л. С. Дубова, Т. Є. Прокопчук, І. І. Остапчук, Н. Б. Чуженкова, Л. С. Медведєва, Л. О. Киричок, І. В. Тищук, повертається після відпустки по догляду за дитиною С. І. Ревган.

Колектив з ініціативи декількох кафедр університету запроваджує групову форму видачі літератури (назва умовна) через читальну залу для опрацювання на занятті, що дозволило зняти певне напруження через недостатню кількість підручників, які найчастіше використовуються студентами. (2000 рік). Крім того, з'явилася така форма роботи як видача певної кількості підручників однієї назви викладачам на читацький формуляр для користування протягом року.

У 2002 році вперше за 10 років у ЧЗП – списання періодичних видань як застарілих за терміном зберігання і за змістом (початок 90-х років 20 ст.), у зв'язку зі змінами в житті нашого суспільства. Цей час був дуже важким для працівників ЧЗП: майже кожен місяць без попередніх оголошень змінювалися назви періодичних видань. Тому як працівникам, так і користувачам було важко відразу справлятися з новими змінами.

На абонементі за допомогою відділу комплектування були відредаговані, перекладені на українську мову робочі таблиці бібліотечної

класифікації, почалася велика робота з книжковим фондом (списання, пересування, переклад поличних роздільників на українську мову).

В 2003 році вперше після переїзду абонементу навчально-методичної літератури до нового корпусу був проведений переоблік (9-й відділ – 13 тис. книг). Переоблік фонду проводився колективом в даному складі вперше, тому працівники трішки хвилювались. Брала участь усі – разом відпрацьовували техніку переобліку, тому що крім літератури з інвентарними номерами, у фонді є література безінвентарного обліку. Спочатку підготували книжковий фонд: книги розділили на дві категорії (інвентарний та безінвентарний облік), підраховали кількість по б/о, провели звірку цієї категорії за роками та вартістю, провели перевірку кожного читацького формуляра, вставили закладки і тільки потім почали роботу з працівниками відділу книгозберігання з перевірки фонду. І вже наступні переобліки відбувалися за цією схемою, яка повністю виправдала себе. Надалі в кожному переобліку брав участь кожний працівник абонементу навчально-методичної літератури. Працюємо спільно, дружно, з ентузіазмом – тому переоблік займає 7–10 днів. За 10 років був перевірений весь книжковий фонд відділу (майже 180 000 прим.).

У 2003 році відбувся огляд з методики викладання зарубіжної літератури в середній школі. Він був проведений 13 разів : 6 разів працівниками абонементу (53 прим.) та 7 разів – працівниками читальної зали періодичних видань. На даний час жодного з таких оглядів не проводилося.

Крім того, до 90-річчя бібліотеки була вперше організована виставка «Таїна жіночого таланту», де були представлені «золоті руки» нашого відділу – роботи В. Л. Єрмакової (бісер) та Л. М. Мельнікової (вишивка).

Вперше за весь період масової видачі комплектів літератури студентам 1 курсу першокурсники музично-педагогічного факультету не отримали літератури, а були запрошені для ознайомлення з бібліотекою та отримання тільки читацьких квитків, тому що книг було недостатньо для видачі.

Була введена в практику робота з боржниками за новою схемою: користувачам, які загубили книги, була надана можливість не робити заміну загублених книг відразу, а шукати їх, при цьому цих читачів обслуговували, як і всіх. Таким чином, кількість втрачених книг зменшилась, бо студенти мають час шукати літературу в гуртожитках, вдома, у друзів тощо.

Навесні 2004 року вперше був проведений інформаційний перегляд «Нові надходження в бібліотеку. 2003–2004 рр.», презентовано навчально-методичну літературу, праці викладачів та молодих наукових працівників – аспірантів університету, а також книги з 5-го каталогу мегапроекту

«Пушкінська бібліотека» (всього 858 прим.). З того часу стало доброю та корисною традицією представляти нові надходження кожного року на перегляді, потім стали додавати ще літературу з ретрофонду та отримані бібліотекою диски.

З'явилась необхідність зробити картотеку нових надходжень у самому відділі.

У тому ж році ми працювали без картотеки обслужених читачів (були відсутні реєстраційні картки), облік користувачів був простішим, але не завжди правильним. В 2004 році почався набір студентів на спеціальність «Німецька мова та англійська мова». Відразу зав. кафедрою німецької філології Н. О. Кочетова потурбувалась про комплекти літератури для першого набору. Ми і зараз підтримуємо тісний зв'язок з викладачами цієї кафедри.

У 2005 році у читальній залі навчально-методичної літератури були проведені засідання кафедр фізики та біології. Була представлена не тільки нова література, але й література, яка не користується попитом, література, яка вже забута, але потрібна для навчання. Викладачам сподобалась така форма роботи, було відібрано чимало методичної літератури для використання на кафедрах як дидактичний матеріал, а також присутні змогли ознайомитися з наявною літературою у відділі.

2006 рік порадував працівників читальної зали періодичних видань значним збільшенням як книговидачі, так і відвідування. Це було зумовлено введенням кредитно-модульної системи, що передбачало збільшення об'єму тем на самостійне опрацювання. Т. М. Грищук підготувала виступ на науковому семінарі мовознавців Вінниччини «Кредитно-модульна система підготовки фахівців: проблеми, попит, досвід, перспективи». Потім цей виступ був проведений 11 разів.

2008 рік був дуже важким для всього колективу відділу. Проїшов капітальний ремонт у читальних залах та приміщенні абонементу (хол, місце розташування кафедр видачі та стелажі з читацькими формулярами, книжковим фондом читальної зали навчально-методичної літератури, фонд ЧЗП). Потрібно було повністю все звільнити за короткий час, перевести в інше приміщення читальну залу періодичних видань, перенести фонди двох залів, перенести стелажі, столи, звільнити кімнату книгосховища читальної зали періодичних видань. Переїзд закінчили за три дні, при цьому продовжували обслуговувати, користувачі могли взяти підручники на абонементі додому, а із фонду читальної зали – на ксерокс. Протягом року (під час проведення ремонту) обслуговування проходило через запасний вихід фонду абонементу навчально-методичної літератури, непогано

справився колектив і з груповою видачею. Особливо дефіцитна література тимчасово була передана в загальну читальну залу для використання на заняттях. Увесь цей час читальна зала періодичних видань знаходилася в одній із навчальних аудиторій університету. Працівники зали самі збирали стелажі за допомогою молотка, самі сортували літературу, розкладали по полицях. Через тиждень після переїзду в нове приміщення ЧЗП вже працював. Колектив ЧЗП (Т. М. Грищук, Л. С. Медведєва, Л. В. Немірова, І. І. Остапчук, Т. Є. Прокопчук, Н. Б. Волошина) пройшов потім ще через один переїзд – до корпусу № 1. Колектив молодий, енергійний, новаторський, дружній. Т. М. Грищук, завідувач ЧЗП на той час, уміє і любить працювати в обстановці, яка потребує проявлення ініціативи, разом із колективом оперативно приймала рішення, швидко реагувала на зміни в обстановці. Врівноваженість І. І. Остапчук, Т. Є. Прокопчук, швидкість Н. Б. Чуженкової, Л. С. Медведєвої, активність, молодість духу Л. В. Немірової доповнювали один одного.

У квітні 2009 року закінчена реконструкція, відбувається відкриття читальної зали навчально-методичної літератури, зали електронної інформації. Користувачі з великим задоволенням користуються цим «подарунком».

Нові меблі, затишок, кожному відвідувачу читальної зали навчально-методичної літератури – окреме місце з настільною лампою. Картини на стінах. У холі – м'які дивани, журнальні столики. Комфортно, затишно, зручно. Сучасні меблі: кафедри видачі для абонементу навчально-методичної літератури та читальної зали, зручні стелажі для читацьких формулярів, зручні стелажі для книг у фонді читальної зали, кондиціонери в читальній залі та фонді.

До бібліотеки прийшло нове покоління користувачів, добре обізнаних з комп'ютерною технікою, роботою в Інтернеті. Потрібно шукати нові форми роботи, вносити зміни в традиційне життя бібліотеки. Працівники відділу беруть участь у створенні електронного каталогу (ретроконверсія).

Протягом 2012 року у відділі вперше було проведено моніторинг «Комп'ютер або книга». На жаль, більшість користувачів надають перевагу комп'ютеру, але розуміють також і роль книги у їхньому житті.

2011 рік – рік, коли до складу нашого відділу ввійшла читальна зала музичного мистецтва, а читальна зала періодичних видань опинилась у складі іншого відділу обслуговування. С. І. Пелимська, Н. Б. Волошина, Т. М. Чернелівська дбають про те, щоб обслуговування користувачів було на належному рівні. Мобільність, креативність, уміння мислити творчо, нешаблонно, схильність до пошуку сміливих та оригінальних рішень – так

можна характеризувати цей невеликий колектив. За короткий час вони провели переоблік фонду, оновили поличні роздільники, розставили фонд читальної зали згідно з таблицями бібліотечної класифікації та ін.

Робота у відділі обслуговування навчально-методичної літератури завжди потребувала великої працездатності. Кожна людина безмежно віддана своїй справі, володіє професійними знаннями й навичками, уміє й любить працювати в умовах, які потребують ініціативи, ніколи не залишаються байдужими. Н. О. Князева – перший завідувач відділу, кваліфікований бібліотекар – і зараз цікавиться життям відділу та бібліотеки. О. А. Собчук – безкорислива, за будь-яких обставин порядна й чесна, працювала у відділі обслуговування навчально-методичною літературою більше 20 років. Понад 20 років трудової діяльності віддали відділу В. О. Іванюк та В. Ф. Гонта. В. О. Іванюк згадує кожен наш працівник як невтомного працівника, вдумливу, добросовісну, емоційну людину, вона для кожного молодого бібліотекаря ставала наставником. В. Ф. Гонта – як ніхто радувала нас своїм умінням знайти спільну мову з кожною людиною, ерудована, ввічлива, залишила нам на згадку таке побажання: «Нехай у відділі вашим будуть і любов, і шана! Бо любов і щирість Ваша – то Любов від Бога!»

С. В. Гуцалюк – вирізняється оригінальністю мислення, спілкування, зацікавленістю в роботі. Неможливо забути віртуозність у оформленні тематичних виставок Г. Г. Базиліук. Врівноваженість, спокій, розсудливість – це головні риси характеру Л. О. Булиги, Т. В. Кобзар, Л. Ф. Штельмах. Надзвичайно витримані та працездатні, завжди зберігають присутність духу, життєрадісні, оптимістичні Н. Ф. Шилько, Л. О. Киричок, І. В. Безкоровайна. Дисциплінована, звертає увагу на деталі, бере активну участь у житті колективу О. О. Войцицька (профорг відділу); вимоглива до себе, завжди чітко, хорошим і зрозумілим стилем висловлює свої думки Л. М. Мельнікова. (наш позаштатний кореспондент). С. І. Ревган – завжди уважна до людей, завжди готова прийти на допомогу, любить та займається спортом, показує добрі результати. Ініціатор нововведень, наполеглива, легко переносить інтенсивні навантаження В. Л. Єрмакова.

Кожний працівник дорожить честю та гідністю свого колективу, дбає про те, щоб обслуговування користувачів було на належному рівні.

Відділ обслуговування науковою та художньою літературою

До структури відділу входять такі підрозділи: науковий абонемент, загальна читальна зала, читальна зала періодичних видань, читальна зала психолого-педагогічних наук.

До 1993 р. читальної зали психолого-педагогічних наук (ЧЗ ППН) не було. Функціонувала читальна зала суспільних наук, а потім зала філологічних наук. Лише в 1993 р. вирішено створити ЧЗ ППН, оскільки наш університет готує насамперед педагогів. До 1996 р. працювали там Д. Черниш і О. Орел.

З 1996 р. по 2011 р. головним бібліотекарем ЧЗ ППН працювала С. І. Пелимська. За цей час читальна зала стала одним із провідних підрозділів бібліотеки. Тут зібрана унікальна література з педагогіки та психології: наукова, навчально-методична, науково-методична, як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Тут є можливість ознайомитися з працями певного педагога чи психолога та літературою про нього.

Світлана Іванівна – справжній фахівець своєї справи. Жодна конференція чи семінар з педагогіки чи психології не пройшов без її участі. Завжди допомагала викладачам у доборі літератури, організовувала розгорнуті тематичні огляди та перегляди літератури, оформляла книжкові виставки. Зібрала та видала педагогічний глосарій. Вона була наставником для своїх колег, які починали працювати в ЧЗ ППН – це В. М. Беринда та О. А. П'ятак. Сьогодні Світлана Іванівна плідно працює в читальній залі музичного мистецтва, де є наставником для Т. М. Чернелівської та Н. Б. Волошиної.

З 1998 р. по 2011 р. пліч о пліч з С. І. Пелимською працювала в ЧЗ ППН В. Г. Сіроштан. За час роботи в читальній залі Валентина Григорівна проявила себе як сумлінний та відповідальний працівник, чуйна людина. На неї завжди можна було покластися. Маючи 5 дітей, вона встигала бути доброю господинею вдома та добросовісним працівником на роботі. Студенти завжди із задоволенням зверталися до неї за допомогою.

Сьогодні ЧЗ ППН очолює завідувач сектору О. А. П'ятак. Молода, активна й перспективна, вона вникає в кожен процес бібліотечної роботи. Бібліотекарем I категорії працює В. М. Беринда та на 0,5 ставки – С. В. Гуцалюк.

Загальна читальна зала

Загальна читальна зала – один із провідних підрозділів бібліотеки ВДПУ, де зібрані книги з усіх галузей знань – філософії, політології, мовознавства та літературознавства, історії, географії, художні твори. Тут можна знайти найрізноманітніші словники, енциклопедії, а також літературу на іноземних мовах. Через читальну залу можна замовити літературу з книгосховища, де зберігається найцінніша, рідкісна книга.

У читальній залі проводяться бібліотечні масові заходи – вечори-зустрічі, конференції, огляди літератури, ставляться цікаві виставки книг, тематичні полиці, перегляди.

За всім цим стоять люди – професійні бібліотекарі, знавці своєї справи, які люблять свою професію і сповна віддаються їй – Б. І. Федорук, Н. І. Грідіна, Л. С. Веретельник. Всі вони прийшли в бібліотеку ВДПУ майже одночасно – 20 років тому.

За 20 років спільної праці в нашому колективі були особистості, яких пам'ятаємо й любимо, які залишили великий слід в нашій пам'яті – Діана Мордвінцева та Оксана Мельник. Так сталося, що Діана була першою, хто нас зустрів, вона посвятила нас в атмосферу бібліотеки, і хоч була молодша за нас, але не поступалася ні в професіоналізмі, ні в авторитеті серед колег та читачів. Вона прийшла до нас зі шкільної парти, здобула вищу освіту в Київському інституті культури ім. О. Є. Корнійчука, вийшла заміж і стала мамою. Зараз проживає за межами нашої країни, зустрічаємось дуже рідко, але ці зустрічі незабутні.

Оксана – колишня студентка початкових класів. За короткий час роботи вона стала фахівцем високої кваліфікації, дуже уважна, відповідальна, їй можна було доручити будь-яку ділянку роботи і бути спокійним, що це буде виконано досконало. Працюючи в читальній залі, заочно вона здобула другу вищу освіту, має свій бізнес і не пориває з нами зв'язки. І взагалі слід сказати, що в нашому відділі кадри були стабільними і не лякали нас ні холод, ні черги аж до «штабу».

І зараз, коли ми всі збираємося, любимо згадувати як разом працювали.

За 20 років ми пережили і багаторазове падіння стель, і нескінченні ремонти, «обмін» читальними залами – ППН з філфаком – і випробування морозами.

Якось Олена Василівна Бойван навіть виділила нам фуфайки, зразу було дуже смішно, але потім одягнули. Пережили навіть бригадний підряд, до нас він прийшов у 90-х, але який це був час...

Ми не тільки гарно працювали, але й ще дуже добре відпочивали на спільних святах, які влаштовувались у бібліотеці і поза її межами – виїзд на Шешори, до Кам'янець-Подільського, святкування Івана Купала, весіль, днів народжень, родин. Ми вже настільки зріднилися, що відчуваємо себе однією сім'єю 5-ти поколінь.

Веретельник Лариса Сергіївна працювала в читальній залі з 1992 р. – спеціаліст високої кваліфікації. Вищу освіту отримала в Київському інституті культури ім. О. Є. Корнійчука. Раніше працювала в обласній юнацькій бібліотеці. За весь час роботи – це сумлінний, відповідальний працівник. Але насамперед це чуйна, уважна, бібліотечно грамотна людина, вірний друг читача. Студенти завжди з задоволенням зверталися до неї і завжди отримували кваліфіковану допомогу. На заслужений відпочинок вона пішла в грудні 2011 р., але й досі живе життям читальної зали і з задоволенням приходять в гості.

Грідіна Наталія Іванівна в читальній залі працює з березня 1993 р. – це фахівець з вищою освітою (Одеський державний університет ім. І. Мечнікова, історичний факультет). На роботу прийшла ще молодою дівчиною і перекваліфікувалася в цих стінах на бібліотекаря. Це відповідальна, сумлінна, грамотна, гармонійна особистість. Зі студентами працює з великим задоволенням. А ще – це прекрасна дочка, мама та дружина.

Провідний бібліотекар загальної читальної зали Броніслава Іванівна Федорук на роботу прийшла в листопаді 1993 р. з обласної бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва, в якій пропрацювала 17 років. Вищу освіту здобула в Київському інституті культури ім. О. Є. Корнійчука. Це фахівець з великої літери. Улюбленій справі віддається сповна. Бере участь у масових заходах бібліотеки і часто сама проводить їх.

О. В. Бойван

Я, Бойван Олена Василівна, народилася 3 січня 1949 року в сім'ї селян-колгоспників села Гнатків Томашпільського району Вінницької області. Батько Гринчук Василь Федорович, мати Гринчук Євдокія Кирилівна. Тато працював у колгоспі на різних посадах: бригадир рільничої та будівельної бригад, тракторист, комірник, заступник директора з господарських справ. Мати після народження в 1952 році брата Олександра важко захворіла і за десять років була вже інвалідом II групи.

Батько важко працював – до 1962 року був бригадиром рільничої бригади. Мати поралась по домашньому господарстві. Вона зуміла створити в сім'ї теплу, затишну та доброзичливу атмосферу. Ми з братом з 5 років

мали чітко визначене коло обов'язків. Не було заведено, щоб про них нам хтось нагадував. Не нагадували нам і про уроки – на них виділялося годину-півтори, і якщо ти не встигав, то забираєш у себе час для сну. І вся мотивація. Ніколи мати не підвищувала голос, майже не наказувала, даючи завдання, пояснювала детально що, як і чому це потрібно зробити. Не шкодувала часу на бесіду з нами.

У 1956 році розпочала я навчання в 1-А класі Гнатківської школи. Закінчила 8 класів на відмінно з похвальним листом. Навчалася із задоволенням, всі дисципліни давалися однаково легко. Під час мого навчання в школі працював надзвичайно кваліфікований колектив.

Навчання та й виховний процес були організовані настільки методично грамотно, що я не пам'ятаю тиску, нотацій. Про «опорні конспекти» заговорять у 80-ті. А в мене вони були ще з початкової школи. Я їх тричі переписувала, і були вони з усіх основних предметів. І я з вдячністю пам'ятаю всіх учителів: Зіна Данилівна Гончар, премудра вчителька-мати, першою зустріла та повела дорогою пізнання світу.

Ланкою, що зв'язала в єдине все краще зі школи і сім'ї, стала бібліотека. На той час працювала там чудова людина та прекрасний спеціаліст Стахова Ганна Данилівна. У бесідах з нею викристалізувалося розуміння того, що бібліотечна справа може бути моїм життям.

Середню школу закінчила в 1966 році, в атестаті п'ятірки розбавлено чотирма четвірками. Того ж року вступила на бібліотечний факультет ХДІК. Навчатися було цікаво. Зі спеціальних дисциплін найбільш цікавий напрямок – бібліографія.

З нею ж були пов'язані 9 років роботи в Вінницькій обласній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімірязєва, в якій я почала працювати в липні 1970 року. Влилася я в прекрасний, відданий своїй справі колектив. Перша посада – черговий бібліограф у кімнаті каталогів, перший наставник – Бетхем Май'я Мойсеївна. Всі найкращі слова вдячності для неї, енциклопедично освіченої, по-материнськи доброзичливої і турботливої.

Посади, які обіймала в бібліотеці:

з 30.07.1970 – бібліограф;

з 01.08.1975 – старший бібліограф;

з 01.08.1980 – старший бібліотекар з наукової організації праці (НОТ).

У 1973 році вийшла заміж за Бойвана Анатолія Васильовича.

Щастя сімейного життя продовжилося народженням дочки Тетяни та сина Романа.

З 12 квітня 1982 року я розпочала роботу в бібліотеці Вінницького державного педагогічного інституту ім. М. О. Островського на посаді завідувача бібліотекою.

Заглибилася в проблеми, турботи, горе та радості колективу. В кожну справу вкладала серце, душу, знання, вміння – я тільки так і вмію працювати. Багато вдалося зробити! Створився колектив, в якому кожен працівник у щоденну працю вкладав усе, що було краще в ньому. Це окрема 24-річна історія праці чудового колективу.

Добру роботу колективу проілюструють такі дані:

	1982 рік Прийняла	2006 рік Передала
Група з оплати праці	3	1
Штат	25 штат. одиниць	60,5 штат. одиниць

Я щаслива тим, що на моєму життєвому шляху зустрічалося багато добрих, цікавих та порядних людей; тим, що були в моєму житті два прекрасних і різних колективи.

Продовжую працювати в бібліотеці університету на громадських засадах, цікавлюся справами колективу та колег.

А. В. Будякіна

1985 год. Это было время, когда страна называлась Советский Союз, когда существовало красивое понятие «интернациональная дружба» и по территории нашего ВУЗа ходили девочки-узбечки – в тюбетейках, со множеством косичек и в очень ярких разноцветных платьицах; время, когда чтение было нормой жизни и не знать, напр., автора Фейхтвангера в любом интеллектуальном обществе считалось стыдным. Тогда – быть студентом педвуза являлось почётным, а профессии преподавателя и библиотекаря – были уважаемыми.

Вот в такой благоприятный для саморазвития период я была принята в библиотекарю. Коллектив библиотеки был вдвое меньше. Все отделы библиотеки размещались в первом, старом корпусе. Учебный абонемент, на котором я работала вначале своего пути, ютился в небольшом помещении. Хозяйками абонемента в то время были И. В. Зайченко, Л. И. Михальчук, М. К. Оленевич плюс я. Поражали огромные очереди читателей; в читальном зале, который тогда был общим, не хватало посадочных мест, и читатели занимали очередь в коридоре института. Через несколько месяцев я с учебного абонемента перешла работать на научный абонемент, тогда

находящийся рядом. Моими коллегами стали Е. В. Смелянская и В. В. Михайлишина.

С течением времени коллектив библиотеки увеличивался, для библиотеки достроили к первому корпусу института большое помещение. И в 1987 г. учебный абонемент отделы библиографии и комплектования с обработкой – переехали в новое здание. В том же здании были организованы читальные залы – учебного абонемента и периодических изданий. На старом месте разместился во всю ширь и высоту научный абонемент. К нашей радости, отпала необходимость в высоченных (до потолка) стеллажах, их заменили нормальными, и научный абонемент (по тем временам) приобрёл цивилизованные очертания. В 1989 г. на научном абонементе мы с коллегами (А. Г. Островской, Н. И. Полищук, С. Ф. Корнило) деятельно пережили ремонт. Сами переносили книги, мыли-драйли, красили, начищали мастикой и лаком... Созидали и любили. Работать было временами каторжно тяжело, но в целом — интересно. Впечатляли, до обморока, количество редких здоровских книг и – возможность читать и наслаждаться ими. Доставлял радость и читательский контингент. Наша литература (книги и журналы) была интересна и студентам (тем, которые хотели развиваться), и преподавателям. Добрый след в душе оставили Н. С. Кветный, И. А. Пшук, Б. А. Буяльский, И. Ф. Нелюбова, С. Н. Ремовская, И. А. Игнатенко и другие. Люди, от общения с которыми светлела голова и добрело сердце.

Со временем менялся и состав библиотекарей. Уже давно не работает Р. Ю. Капитанская (воин-интеллектуал), И. В. Ахтёркина (актриса и чаровница), Н. М. Ханская (интеллектуал-новатор), давно не слышно цоканья каблучков О. М. Бондарчук... В памяти остались ум и выдержка Е. В. Бойван (долгие годы директора нашей библиотеки). В общем, было у кого учиться и кому быть благодарным.

В данное время, после больших перемещений, на научном абонементе работают три человека: бессменная Н. И. Полищук, благоприобретённая девятнадцать лет назад — Н. В. Гриневская и — автор этих строк, аксакал — А. В. Будякина. Сейчас хочется пожелать библиотеке выстоять, вновь обрести утраченный статус и гордо идти вперёд.

Н. В. Гриневська

Працювати до бібліотеки ВДПУ я прийшла в червні 1994 р. До цього я мала стаж роботи в бібліотеці, працюючи на абонементі та у відділі комплектування в бібліотеці Вінницького політеху (більше 10 років).

Перейшовши до бібліотеки педінституту, потрапила я на абонемент наукової та художньої літератури. В той час тут працювали Світлана Валах,

Наталія Поліщук та Алла Будякіна. З дівчатами дуже швидко знайшли спільну мову, працювали, підставляючи плече один одному.

Ставили цікаві, змістовні виставки. На них приходили дивитись і студенти, і викладачі, і навіть ректор приходив переглянути виставку про кохання, яку підготувала С. І. Валах.

Робота мені відразу сподобалась. Цікава література: художня, науково-популярна. Багато цікавого матеріалу з історії, філософії, культури, мистецтва. Я пізнала для себе масу нового, бо з багатьма поняттями й історичними подіями я зустрілася вперше.

У той час абонемент одержував багато літератури: за один раз по 200-300 примірників, і це була повноцінна за змістом література. Оскільки одержували досить багато цікавих книг, а також періодичних видань (товсті журнали), до нас ходило багато читачів – студентів і викладачів.

Відвідування теж не можна зрівняти з сьогоденням: під час сесій було більше ста читачів на одного працівника на день, а то й більше.

А розкласти книги на місце ми не встигали. У деякі періоди (а це було досить часто) вони не вміщувалися на полицях для зданої літератури, і їх доводилося тасувати за відділами й авторами просто на підлозі.

Діти тоді хотіли навчатися. Книгу вони цінували, роботу бібліотекарів поважали.

Т. М. Грищук

У перші роки роботи ми на день обслуговували до 400 студентів, вважалось, що велика черга – це коли вона сягала дверей читального залу. Це приблизно 7-8 метрів, 25-30 студентів. Зал був у другій половині дня забитий повністю. Якщо не вистачало місць, то доставляли стільці біля столів бібліотекарів.

Навантаження було значним ще й тому, що, крім обслуговування, займалися ще й культурно-просвітницькою діяльністю, виготовляли оправи для журналів, які мали тонкі обгортки. Дрелі не було, ми дірявили 3-4 журнали за допомогою шила і потім тільки зшивали журнали. Великою проблемою було роздобути папки для оправ: інколи приносили студенти, інколи брали вже використані папки в завідуючої архіву Алли Григорівни.

Працювали з 8³⁰ до 19⁴⁵. Кожна субота була робоча. Кожен ранок починався не з чаю, а зі стосів газет, які ми заносили назад до сховища і розкладали по папках.

Через рік я почала виконувати обов'язки зав. сектором ЧЗП. Спочатку звіти рахували тільки за допомогою калькулятора, а тепер їх рахують за допомогою програми Excel.

Дуже поширеною була виставкова діяльність. За рік ставили до 20 виставок.

Гарне велике приміщення зали прикрашали безліч вазонів. Позаду столів був куточок зимового саду. Величезний плющ, грошове дерево, блискучий восковик – все гармонувало. Було дуже приємно, коли проректор з господарської роботи подарував у залу 12 сортів фіалок.

Читальна зала була не тільки місцем опрацювання періодичних видань, а й місцем зустрічі, знайомств, затишним куточком, де можна було почитати «Натали», «Академію», «GEO»... Життя студентів проходило перед нашими очима. Постійних читачів ми знали дуже добре. На наших очах вони дорослішали, закохувались, одружувались...

...Уперше ми переїжджали в авральному порядку. Нам було повідомлено, що через 3 дні розпочнуться ремонтні роботи, тому треба терміново переїхати. Нам надали аудиторію, яка знаходиться на поверх вище, всі бібліотекарі вишикувались у ланцюжок і передавали журнали й газети в аудиторію.

Та найбільша праця чекала нас попереду, коли ми почали сортувати гори літератури за роками, номерами, назвами. Практично самі збирали стелажі, і головним нашим інструментом був молоток, щоб установлювати полиці на стелажі.

Взимку холод був «собачий»: ми наварили з муки клейстеру, принесли з дому простирадла і повністю заклеїли величезні вікна.

Колектив був дружній, працьовитий. Вміли працювати і відпочивати...

У всіх нас дуже різні характери, але завдяки цьому ми доповнювали одне одного в робочих питаннях.

Остапчук Іра спокійна, врівноважена, інтелектуал, могла дати пораду щодо тих чи інших питань. Любила працювати з фондом, оглядати новинки.

Прокопчук Таня добродушна, завжди готова допомогти. Уміє вислухати усі проблеми як домашні, так і виробничі і дати пораду, як вийти з тієї чи іншої ситуації.

Волошина Наташа дуже швидка. Вона холерик. А ще закохана в книгу і свою бібліотечну роботу, ентузіаст своєї справи. Якщо я говорила, що потрібно, то ніяких зайвих запитань, сумнівів чи небажання ніколи не було. Ставала і робила.

Це саме можна сказати і про інших дівчат. Треба – значить, треба. «Чому?», «Не хочу», «Не буду», «А чому я?» – жодного разу ніхто не сказав.

Людмила Василівна Немирова завжди молода душею. Активна, весела, вміла гарно працювати і відпочивати. Куриленко Марія Миколаївна –

енергійна, вміла відстояти себе та інших, завжди ділилася з нами і порадами, і новою інформацією, і пиріжками.

В. Л. Єрмакова

Я почала працювати в бібліотеці ВДПІ влітку 1993 року. Був час відпусток, тому знайомилася з усіма поступово. Комплекти підручників для першого курсу вже були зроблені, тому мені доручили перевіряти їх.

У відділі навчальної літератури тоді працювали Л. О. Булига, В. О. Вещикова (вона трохи згодом вийшла заміж, і я фотографувала її весілля), О. А. Собчук, Т. В. Шандрук, М. А. Шпаковська, Н. Белявська, М. К. Оліневич. Завідучою була Н. О. Князева, яка тоді збиралась у декретну відпустку.

Свій відділ 5-53 я почала вести з самого початку замість Т. М. Баланюк, яка перейшла до відділу бібліографії.

Комплекти першому курсу робила тоді Марія Костянтинівна, і в комплекти докладали політичну літературу і праці класиків, возили книжки на тачці з наукового абонементу, а після видачі літератури ми розділяли книжкові формуляри.

У 1996 році за допомогою подруги, яка працює на музичному факультеті, було зроблено картотеку викладачів та співробітників. До цього був блокнот з алфавітом, до якого записували викладачів, а потім викреслювали, якщо викладач звільнявся.

З року 95-96 я почала допомагати робити комплекти I курсам. З 96-97 року з легкої руки Тані Шандрук ми почали перевіряти підручники при розкладці: формуляри, сторінки, відповідність, але все одно під час літньої здачі підручників часу на прискіпливу перевірку не було, і нам допомагали наші друзі-студенти з історичного факультету: вони розносили підручники за відділами, а інколи навіть і розкладали їх.

В рік, коли почались проблеми з грошима і нам перестали виплачувати зарплату вчасно – Олена Василівна Бойван дозволила працювати по 5 годин за умови, що обслуговування читачів не постраждає. Скорочення робочого часу давало нам можливість знайти який-небудь підробіток, а інститут зберігав робочі кадри. А восени інститут подарував нам безкоштовні путівки в профілакторій – для нас ця увага дуже багато важила!

Десь близько 1999-2000 року у відділ прийшла З. Т. Феценко і почала активно ремонтувати підручники, оскільки сторінки рвали нещадно і була ціла наука про те, як вирахувати студента, який зіпсував підручник!

І надалі багато аспектів нашої роботи залежало від зовнішніх обставин: в зв'язку з фінансовою кризою припинили давати папір бібліотеці –

припинили писати в читальній залі замовлення на книжки, відмовились від вкладишів в читацькі формуляри, де ми зазначали дати, коли студент приходив в бібліотеку і з якої причини: здав підручник, взяв, зробив заміну, тощо...

Коли кількість заміни перевищила усі реальні межі – ми почали робити перереєстрацію підручників тільки після того, як їх покажуть бібліотекарю.

Пам'ятаю, як робили аналіз відвідування бібліотеки студентів фізико - математичного факультету, як рахували підручники з креслення в боржників, тому що видавати вже не було чого. Пам'ятаю, як читацькі формуляри відрахованих боржників перекладали на книжковий стелаж, який звільнили для цього. (До речі, тоді ж була зроблена картотека боржників).

На жаль, у 1999-2002 роках студентам було дозволено не писати домашню адресу і тоді ж було дозволено абітурієнтам здавати вступні іспити у декілька навчальних закладів, замість документів залишаючи копії, і це трохи ускладнило процес роботи з боржниками...

Але книги читали, в бібліотеку ходили, черги на ксерокс стояли... Маю надію, що читачі будуть у бібліотеці завжди і не комп'ютером єдиним...

І. В. Зайченко

«Це було недавно, це було давно»

Спекотним літом 1984 року в пошуках нової роботи я вперше переступила поріг бібліотеки педінституту.

Мене зустріла молода, тендітна, дуже приємна завідувача бібліотекою Олена Василівна Бойван. Я була прийнята на роботу і почала працювати на учбовому абонементі .

У ті роки вся бібліотека знаходилася в одному корпусі №1 та займала перший та другий поверх лівого крила будівлі від центрального входу, крім читального залу фізико-математичних наук, який знаходився у п'ятиповерховому гуртожитку, та відділу музично-педагогічної літератури у корпусі музично-педагогічного факультету.

З першого вересня розпочалися заняття в інституті. Натовп студентів на навчальному абонементі був величезний. З бажаючих отримати підручники вишиковувалась черга аж на сходи.

Посади зав. відділом учбового абонементу ще не існувало. Методистом відділу була Надія Федотівна Іщенко, з якою я пропрацювала до листопада 1984 року. Після її звільнення за сімейними обставинами я очолила цей підрозділ.

У цьому ж листопаді до нас прийшла чудова дівчина, фахівець своєї справи, працююча та розумна Людмила Іванівна Михальчук.

Навчальний 1984–1985 рік був дуже важкий. Увесь тягар книговидачі та прийому літератури ми відчували на собі, бо працювали практично удвох.

Наприкінці березня 1985 року в наш колектив влилася зовсім ще юна інтелектуалка, гарненька та струнка дівчина Аллочка Будякіна, на той час їй було вісімнадцять. І тому, що ми обидві були В'ячеславівни, я одразу почала звати її «сеструхою». У грудні Алла В'ячеславівна була переведена до сусіднього наукового абонементу.

У самий розпал масової здачі літератури у червні цього ж року ми познайомилися з новим членом нашого учбового Марією Костянтинівною Оленевич, за якою закріпилося прізвисько «Крупська». А в листопаді 1986 року в нашому підрозділі з'явилася дуже приваблива жінка Людмила Василівна Чернецька. У цьому складі ми й пропрацювали до самого переїзду до нового корпусу педінституту, яке відбулося навесні 1987 року.

У новому приміщенні бібліотеки були розташовані відділ комплектування та обробки літератури, довідково-бібліографічний відділ, відділ учбово-методичної літератури та читальний зал періодичних видань. В цьому ж році я перейшла до довідково-бібліографічного відділу – найцікавішого відділу в бібліотеці.

У ті роки про комп'ютери ще й навіть не мріяли, ніхто «не блукав» по Інтернету, не «сидів в контакті». Бібліографи займалися бібліографічним пошуком, допомагали викладачам та студентам знайти літературу потрібної теми, вчили орієнтуватися в довідкових та бібліографічних виданнях. Вони досконало знали описи, вміли їх читати, вибираючи з них потрібну інформацію. Більш тісний зв'язок з читачем змушував бібліографа вдосконалюватися, поповнювати свої знання читанням різноманітних періодичних видань та довідкової літератури.

Господаркою бібліографії, в прямому значенні цього слова, була Неля Степанівна Кравець. Її педантична любов до порядку та чистоти робили наш відділ найохайнішим, привабливим та затишним, а підвіконня в кімнаті каталогів вражало кількістю різнобарвних фіалок, таких не було ні в кого. Подивитися на цю красу приходив весь інститут.

А яка вона була рукодільниця! Сама гарно в'язала, шила, вишивала, пекла смачні пироги. Неля Степанівна вміла все! Потрібно було – вона брала в руки молоток, щоб забити цвяхи, сама ремонтувала каталожні шухлядки, стільці, замінювала відпрацьовані лампочки. Перед нею було соромно бути незграбою, хотілося теж показати своє вміння. Завдяки їй я багато чого навчилася робити своїми руками.

Наприкінці вісімдесятих я була наймолодшою у своєму відділі, тому вчилася в старших колег. Мудрості, виваженості, спокою – у

високоінтелектуальної Наталії Мстиславівни Шпильової. Життєвої стійкості, глибокому знанню специфіки бібліографічної роботи, несамовитої материнської любові – у Лідії Петрівни Шаповал. І коли до нас прийшли молоді працівники, матусі маленьких діток, Валентина Степанівна Білоус, а згодом і Лариса Вікторівна Волошина, я вже сама почувала себе наставницею.

А як ми весело проводили свята!

Я часто передивляюсь чорно-білі фотки з новорічних «Голубих вогників» того часу. Ось я – дід Мороз, а ось – Голохвастов, українська газдиня Яринка і навіть сама Алла Пугачова. А яка незабутня Проня Прокопівна («За двома зайцями») у виконанні Нелі Степанівни Кравець! А ось – перша фотосесія Альоші Білоуса у матусі в животу.

Ми ставили міні-вистави, співали, танцювали, писали вірші, пародіювали наших зірок.

Увесь колектив бібліотеки з великим ентузіазмом брав участь у цих дійствах. Основними сценаристами наших свят, в різні роки, були головні спеціалісти відділу комплектування та обробки літератури – нині покійна Ірина Василівна Ахтьоркіна та Ніна Михайлівна Ханська.

Якийсь час я була дуже дружна з освіченою, веселою та талановитою Іриною Василівною. Це була жінка-свято! Її вміння спілкуватися з людьми, глибоке знання літератури, доброзичливість та інтелігентність робили Ірину Василівну улюбленицею бібліотеки. Вона писала вірші, шила та добре готувала. Її кулінарні шедеври завжди відрізнялись оригінальністю. Шкода, що така людина так рано пішла з життя.

У 80-90-х роках професія бібліотекаря була на висоті в нашому педінституті. З нами рахувалися, нас поважали, до нас зверталися за допомогою. Книга була джерелом знання.

Ми в ті роки насамперед були молодшими, можливо простішими, трохи наївнішими, але відносини людей, які працювали в бібліотеці, були кращими – більш толерантними, щирими, сердечними. Слово *дружба* в колективі було не порожнім звуком. У нас завжди було почуття ліктя та взаємовиручки.

Наприкінці листопада 1993 року я звільнилася з роботи, щоб «пуститися у вільне плавання». Пішла, щоб повернутися до рідної бібліотеки майже через 14 років, повернутися в професію, яку я обрала змолоду. Але це вже зовсім інша історія...

Н. О. Князева

В августе 1986 года я переступила порог Винницкого государственного педагогического университета. Первыми людьми, с которыми я здесь познакомилась, были заведующая библиотекой Бойван Елена Васильевна и зам. заведующей библиотеки Бородавка Ольга Михайловна. Елена Васильевна произвела на меня огромное впечатление своей молодостью и красотой, а Ольга Михайловна – своим неповторимым обаянием и заботливостью. Пообщавшись с ними, я приняла решение, что я буду здесь работать. И я об этом не жалею.

В сентябре меня приняли на должность библиотекаря в общий читальный зал. Параллельно я заочно училась в Харьковском институте культуры.

Тогда в читальных залах были большие очереди, приходилось на ходу изучать новые книги, учебники. Помогали и поддерживали в работе зав. читальным залом Радер Наталия Исааковна, Иглинская (Ревган) Светлана Игоревна, Лина Семеновна (Э. С. Заричена).

С апреля 1987 года шла подготовка к переезду библиотечного фонда в новый, недавно построенный корпус. Все книги связывались и нумеровались, и в этой работе я принимала активное участие. Рядом с библиотекарями работала заместитель заведующей библиотекой О. М. Бородавка, она была великим организатором, светлая память ей. После переезда и создания нового отдела обслуживания мне предложили должность зав. отдела обслуживания учебно-методической литературы, в который входили абонемент с читальным залом учебно-методической литературы и читальный зал периодических изданий.

Это было очень тяжело, но при этом и интересно было работать с новыми людьми. Приходилось проводить на рабочем месте много времени (с 8.15 до 20.00), библиотекарей было мало, а работы много. В отделе работали новые люди, без опыта и образования, только Мария Константиновна Оленевич хорошо знала работу учебного абонемента. Приходилось самой учиться и учить других. Но самую большую помощь и поддержку мне оказывала Людмила Михайловна Михальчук, так как она долгое время работала на абонементе учебной литературы, но после переезда в новый корпус по состоянию здоровья ушла в другой отдел.

Летом шла активная подготовка к массовой выдаче учебно-методической литературы студентам первого курса. Эту работу мы успешно выполнили, и к началу учебного года все первокурсники были обеспечены комплектами учебников. А потом начались будни и такая нужная для

учебного процесса работа учебного абонемента, о чем свидетельствовали длинные очереди у кафедр выдачи. Организовано проводили групповую выдачу книг студентам II-V курсов, старосты приходили в разное время, и библиотекари сами выносили учебную литературу, старосты на ходу при шуме и гаме формировали комплекты книг – это было тяжело и неудобно. Я искала варианты, как лучше организовать этот процесс выдачи литературы всем факультетам. Например, приглашала старост с III курса исторического факультета и вместе с ними подбирали в фондах учебную литературу. Старосты самостоятельно формировали комплекты учебников на каждого студента своей группы, и в назначенное время приходили группы, организовано и быстро получали учебники.

Часто возникали проблемы в очереди между студентами и выпускниками, так как выпускники обслуживались вне очереди. После того, как мы выделили данную категорию читателей, перенесли формуляры выпускников – проблема была решена.

В читальном зале учебно-методической литературы всегда была большая очередь, учебников не хватало. Был создан читальный зал периодических изданий. Вначале там работали люди без опыта и образования, приходилось учиться на лету. Постепенно в новом корпусе работа наладилась, стало меньше текучести кадров. Сложился хороший коллектив, который не только хорошо работал, но и умело организовывал досуг. Красиво поздравляли с юбилеями и днями рождениями. Театрализованно проходили празднования Нового года и 8-го марта.

С 1989 по 1993 гг. меня назначили заместителем директора библиотеки. В ноябре 1993 г. я пошла в декретный отпуск и родила дочь Анну, которая сейчас является студенткой III курса института истории, этнологии и права.

В декабре 1996 г. я вернулась на работу с должностью зав. отделом обслуживания и проработала до марта 2003 г., по семейным обстоятельствам уволилась из библиотеки. Несмотря на то, что 9 лет не работаю в библиотеке, часто навещаю родной коллектив. Ежегодно меня приглашают на празднование Всеукраинского дня библиотек.

Я рада, что в библиотеке происходят изменения, она молодеет и хорошеет.

Н. С. Кравець

Кравець Неоніла Степанівна (у дівоцтві – Панченко) народилася в 1941 р. в с. Перемишляни Перемишлянського району Львівської області.

З 1958 р. по 1960 р. навчалася в культпросвітницькому технікумі в м. Тульчин Вінницької області. Після закінченні навчання з 1960 р. по 1962 р. працювала зав. сільським клубом, а з 1962 р. по 1965 р. – зав. сільською бібліотекою в с. Вітава Тиврівського району. З 1965 р. по 1967 р. працювала методистом районної бібліотеки для дорослих в м. Тиврів.

У 1967 р. Н. С. Кравець прийнята на посаду бібліотекаря в Вінницький педагогічний інститут ім. М. Островського. З вересня 1968 р. переведена на посаду старшого бібліотекаря.

У 1970 р. Неоніла Степанівна закінчила заочне відділення Київського державного інституту культури за спеціальністю «Бібліотекар-бібліограф вищої кваліфікації». З 1978 р. Н. С. Кравець працювала на посаді зав. відділом обслуговування, а згодом зав. відділом бібліографії. В 2005 році Н. С. Кравець звільнена з цієї посади за власним бажанням.

Присвятивши своє життя бібліотечній справі, Неоніла Степанівна була справжнім фахівцем в обраній професії. Їй притаманні компетентність і професіоналізм, принциповість та наполегливість в роботі, вимогливість до себе й колег.

Н. С. Кравець завжди була генератором нових інноваційних проектів та перспективних ідей в бібліографічній справі. Вона – автор-укладач низки бібліографічних покажчиків. Неоніла Степанівна брала участь у конференціях, семінарах, нарадах, заходах з підвищення кваліфікації.

Н. С. Кравець була активним наставником молодих колег.

Нині Н. С. Кравець перебуває на заслуженому відпочинку.

М. В. Марченко

Коли я прийшла працювати у відділ книгозберігання у вересні 1997 року, там працювали: О. М. Бородавко – зав. відділу, О. А. Мельничук та І. Я. Кравцова. Відділ знаходився в 210 кабінеті на 2-му поверсі І корпусу. У напівпідвальному приміщенні був розміщений фонд, дощата підлога прогнила, допоміг їй у цьому грибок. Пам'ятаю, займалась розкладкою фонду, то дошки під ногами ламались і з землі росли чорні гриби. Десь у 1998 році почався ремонт. З великого книгосховища винесли половину книг і стелажів до коридору. Спочатку винесли всі книги і стелажі в коридор з лівої частини фонду. Загальний відділ (0) не помістився, його розмістили в кімнаті № 7 (зараз там Пушкінська бібліотека). Зробили підлогу в лівій частині, потім книги перенесли з правої на ліву і поступово поставили нові дошки. Штукатурили також стіни, але це нічого не дало. Ремонт тривав три роки і закінчився у 2000 р. Увесь цей час ми обслуговували читальні зали, видавали книги. Пам'ятаю такий момент: книги з загального відділу не видавали, але

замовлення часто надходили, Ольга Михайлівна вирішила розв'язати пачки і шукати книги, в результаті багато пачок розв'язали і все змішалось. Довелося розкласти відділ «0» в коридорі на підлозі і переносити розкладені книги на стелажі. Це було дуже незручно і довго, ми затратили багато сил і часу.

У 1998 році до нас прийшла працювати Наташа Корчун, потім Галя Варивода, в 2001 р. померла Ольга Михайлівна. В 2002 р. прийшла Алла Дудіна. Н. Корчун працювала у відділі 6 років, Г. Варивода - 4 роки, замість Вариводи прийшла Т. Кудраш, трохи пізніше працювала О. Кирик. Коли Т. В. Кудраш перейшла до відділу обробки літератури, а О. І. Кирик.- в комп'ютерний відділ, то до нас прийшла з наукового абонементу Н. С. Рекуляк, яка пропрацювала у нас близько 2-х років і звільнилась у грудні 2012 р., бо працювала на декретному місці. В 2009 р. до нас прийшла В. О. Іванюк, 2 роки пропрацювала і в 2011 р. її скоротили. В 2012 р. прийшли О. А. Собчук. і Н. М. Крисько.

Ще в нас працювала психолог Л. Б. Ляхович – десь у 95-97 рр., але в неї бібліотечні процеси викликали незадоволення. Вона не могла розкласти книжкові формуляри за номерами, називала їх «бетликами», не могла розкласти формуляри за алфавітом. Їй доручили скласти акт на списання, то вона писала його цілий рік і в результаті, після її переведення в періоду, довелося переписувати його.

Ще в нас працювала О. В. Бойван, займалася фондом цінних і рідкісних книг. Вона згадує, що коли прийшла в бібліотеку у 1982 р. на посаду директора, то влітку цього ж року у відділі був потоп, йшли дощі, піднялися ґрунтові води і затопили велике книгосховище. Всі нижні полиці на стелажах були залиті, і працівники відділу Т. І. Ніколенко, О. Й. Кисельова, О. А. Мельничук ходили в резинових чоботах, піднімали книги на верхні полиці і сушили. Робочі місця відділу знаходились в кімнаті № 5 (де зберігаються старі книги) і там також знаходився індикатор, працювали 3 чол. Десь приблизно в цей час в книгозберіганні працювала А. П. Білоус. У 1982 р. зав. відділу була Г. І. Ніколенко, потім О. Й. Кисельова, потім О. М. Бородавко.

С. І. Пелимська згадує, що коли вона прийшла працювати в бібліотеку педінституту у 1973 р., то у відділі книгозберігання працювало 2 чол., Г. І. Ніколенко і О. Й. Кисельова і робочі місця знаходились також у 5 кімнатах, де зараз стара книга.

Ще декілька слів про працівників відділу, з якими я довго працювала. О. А. Мельничук пропрацювала у відділі 18 років, володіла таким даром, як пошук книг, що їх не могли знайти з якоїсь причини. Дуже любила вазони,

знала назви багатьох з них на латинській мові. Квіти завжди в неї були доглянуті, екзотичні і весь час цвіли, навіть кактуси.

І. Я. Кравцова пропрацювала у відділі 21 рік, завжди уважна, розкладала в індикаторі формуляри на нові надходження, після неї перевіряти не потрібно було, весела, товариська, з гумором, ініціативна.

А. І. Дудіна – працює 11 років у відділі. Під час проведення переобліків Алла Іполитівна незамінний працівник: уважна, з прекрасною пам'яттю та високою працездатністю.

І. В. Зайченко – працює у відділі 6 років, гарний працівник, очолює профспілку бібліотеки, пише сценарії, організовує свята в бібліотеці: на день бібліотекаря, на Новий рік, на ювілеї.

Н. М. Крисько – працює 1 рік, велика трудівниця, добре знає комп'ютер, вивчила всі бібліотечні процеси відділу, пише статті в газету, ініціативна.

О. А. Собчук – працює 1 рік, до цього 21 рік була на навчальному абонементі, займається написанням актів, обслуговуванням.

Ще дещо про виробничі процеси. У 2001 році закінчився ремонт у відділі, і ми стали проводити переобліки усіх структурних підрозділах бібліотеки, був складений план проведення перевірок на 10 років – 2002-2012 рр.

С. І. Самойлюк, викладач фізкультурного факультету, розповідала, що десь у 50-ті роки у великому книгосховищі був актовий зал зі сценою, збереглися колони від сцени з виступами, на яких раніше стояли статуї.

А в 60-тих роках тут була їдальня: у 6-ій кімнаті (де зараз знаходиться історична література) був зал для викладачів, у 7-ій кімнаті (де зараз знаходиться стара книга) – зал для студентів, кухня була далі по коридору.

С. І. Медведєва

Напередодні ювілею університету пригадуються роки в читальному залі музично-педагогічного факультету.

Так, музичного-педагогічного, адже слово *музика* ключове в роботі факультету. Вся робота педагогів, працівників читального залу пов'язана саме з музикою. Мені дуже пощастило працювати з таким творчим колективом педагогів. Я усім їм вдячна за співпрацю, розуміння і добревідношення ставлення. Приємно й радісно спостерігати, коли студенти зростають як митці, педагоги і що твоя крапля праці їм допомогла.

Пригадую, як вечорами, йдучи з роботи, слухала спів хорової капели Газінського-Дабіжі, чула, як грає оркестр народних інструментів Єфименко, і ще більше розуміла, що музика творить чудеса. Вона надихає, збагачує

духовний світ людини. Бажаю процвітання рідному факультету, який робить неоціненний внесок у духовність молоді.

Також хочу висловити свою вдячність усьому колективу нашої бібліотеки. За 14 років роботи я відчувала тільки підтримку та розуміння. Усі труднощі ми долали разом. Особлива подяка всім працівникам абонементу, читального залу та книгозберігання за допомогу в доборі допоміжної літератури та добре ставлення.

Велика подяка Олені Василівні, Валентині Степанівні та Валентині Олексіївні за підтримку та розуміння.

Бажаю багато талановитих студентів та зміцнення рідному факультету.

Щастя, здоров'я всім, всім працівникам бібліотеки!

З ювілеєм вас!

Л. В. Немирова

В библиотеку ВДПУ на работу я пришла в ноябре 1995 года.

Обычно стажировку (как мне сказали) новенькие проходили на учебном абонементе, но меня сразу приняли в читальный зал периодических изданий, т.к. там давно не хватало одного сотрудника. Работали там тогда Фещенко З. Т. – зав. ЧЗП и Куриленко М. К.

Приняли меня очень хорошо. Все показали, рассказали, как найти журнал, какие формуляры, требования бывают (для меня вначале это были просто бумажки, потому что я не была никак связана с библиотекой).

Поработав несколько дней (а это было время сессии), я поняла, что при всем моем трудолюбии и скорости в работе (извините за нескромность), работать в ЧЗП будет нелегко. В то время не было ксероксов и компьютеров, чтобы можно было быстро переснять нужную информацию. Студенты работали с литературой в зале. ЧЗП был всегда полный, часто не хватало мест и закладок. К кафедре выдачи всегда стояла очередь, иногда (особенно по субботам) до самых дверей. За столом с одной газетой или журналом работали по несколько студентов.

В общем, приходилось в течение дня бегать как челнок – туда-сюда. Не успеешь разложить литературу, как её снова надо выдавать, затем вновь раскладывать, иначе не найдешь то, что заказывают читатели. А когда студенты нервничают из-за того, что не успевают выполнить вовремя своё задание, а библиотекарь падает с ног от усталости (часто приходилось работать за двоих), возникают конфликты со студентами. Это я поняла на собственном опыте. Как раз у меня на этой почве был один такой конфликт (пожалуй, единственный за всё время работы) со студенткой факультета

иностранных языков, но на другой день, успокоившись, мы разобрались в ситуации и потом, встречаясь, улыбались друг другу.

Очень бережно к фонду относились все, но особенно – З. Т. Фещенко. Если на месте не оказывалось какого-то журнала, поиски не прекращались, пока не выяснят, где он находится. А журналы часто попадали по ошибке не на своё место. Вот тогда возникла идея промаркировать их по годам цветной бумагой и пронумеровать четко по месяцам. Тогда сразу стало видно, что журнал «залез» не на своё место. Все работники приложили к этому много труда и поддерживают такой порядок до сих пор. Периодичку ремонтировали сами. Тонкие журналы сшивали и вставляли в обложки. Сначала это делали скрепками и молотком, но после работы с такими подшивками иногда были раны на руках. Перешли на шило и шпагат, от чего тоже после работы с шилом сильно болели руки. Сейчас в библиотеке уже есть своя дрель у художника, которая помогает ремонтировать особо сложные журналы и книги. Очень много журналов, газет было отремонтировано и переплетено М. Н. Куриленко. Она не только могла качественно работать, но и заражала всех своей энергией. Была в курсе всех политических событий и изменений в стране, делилась со всеми народными медицинскими рецептами, как новыми, так и старыми. Мы уважали Марию Николаевну за ещё одно качество её характера – она могла постоять не только за себя, но и за других, чего я часто не могла сделать.

Постепенно я перезнакомилась со всем коллективом библиотеки, и мне нравилось работать, хотя было очень тяжело физически, и я чувствовала, что не хватает специального образования. Коллеги умели не только работать, но и интересно, весело отдыхать. Потом наш коллектив стал расширяться, уходили одни коллеги, приходили другие. В разное время у нас, в ЧЗП, работали Инна Смитюк, Светлана Покровская, Татьяна Кобзар, Лариса Гаврилюк.

Потом, по семейным обстоятельствам, пришлось перейти на 0,5 ставки переплетчика. Работа была для меня новая, но я её постепенно освоила. Только это было не моё. Радостью было то, что рядом была Полищук Татьяна, художница. Руки у нас были заняты работой, а языки свободны, и мы таким образом решали семейные проблемы, «делали» ремонты в квартирах, делились радостями и бедами, стали родными друг для друга.

Но я хотела вернуться в «свой» коллектив. Спасибо директору нашему, Валентине Степановне, за моё возвращение, Валентине Евгеньевне – за поддержку по этому вопросу.

До сокращения я пережила перестройку в ЧЗП (расширение фонда) и два переезда. Первый – в аудиторию на второй этаж нового корпуса, второй –

в корпус № 1. В переездах учавствовав весь колектив, но больше всего досталось, конечно же, нам, работникам ЧЗП. Мы дружно работали, всегда приходили друг другу на помощь. Два переезда вместе со мной пережили – Грищук Татьяна, Медведева Людмила, Остапчук Ирина, Прокопчук Татьяна, Чуженкова Наташа. Девчонки удивительно трудоспособные. Это они незабываемо вместе с коллективом учебного абонемента поздравили меня с 60-летием. Медведева Люда и Чуженкова Наташа, кроме всего прочего, были такими активными, что мы «отправили» их в декрет, а на их место пришли Лена Пятак и Наташа Юнаш.

Да! Времена меняются! Работа в библиотеке изменилась вместе с самой библиотекой. Я вспоминаю всех с благодарностью. С коллективом библиотеки я побывала во многих замечательных местах Украины, познакомилась с хорошими людьми.

Удачи всем! Успехов во всем!

*С уважением и любовью
Немирова Л. В.*

М. К. Оліневич

З бібліотекою педуніверситету в мене давнє знайомство: задовго до 1985 року, коли прийшла сюди працювати, я навчалась у цьому ж університеті (тоді носив заклад назву педінститут ім. М. Островського) на філологічному факультеті – відділенні російської мови та літератури.

Прекрасно пам'ятаю тодішню завідуючу бібліотекою Ганну Павлівну Янковську. Пам'ятаю, наче сьогодні, бібліографічний урок для нас, першокурсників, який проводила Ганна Павлівна. На абонементах навчальної та художньої літератури працювали Дар'я Іларіонівна, Неля Степанівна, Ганна Трохимівна, Лідія Петрівна. Щоби узяти підручники або художню літературу, треба було зайти в кімнату, де тепер міститься кабінет директора бібліотеки, підійти до віконця в стіні. Між іншим, до художньої літератури, в основному творів письменників, які вивчалися за програмою, був вільний доступ, і можна було самому понишпорити по полицях, а також побачити саме приміщення. Тільки, здається, на тому ж першому курсі, коли на весняному суботнику мене і ще кількох моїх однокурсниць направили допомагати прибирати й мити бібліотеку, ми зрозуміли, чому ці вікна такі брудні. Їх неможливо було розкрити, щоб вимити між подвійними рамами, а також зовні.

Абонемента навчальної та художньої літератури займає нижню частину приміщення, ту, де тепер зберігаються журнали, а також другий поверх. Вважаю, що підручники в основній масі були на другому поверсі, куди

студенти не заходили, хіба що під час літніх відпрацювань. Так що за підручниками бібліотекарям доводилося ходити на другий поверх, а це в усі часи була найбільш затребувана література. Пам'ятаю, уже в ті часи, коли я була в ролі бібліотекаря навчального абонементу, одна з наших працівниць – І. В. Зайченко – оступилася на східцях і полетіла донизу. Ще Бог милував, що обійшлося без переломів, були тільки забої і подряпини.

Через кілька днів після занять в педінституті нам сказали, що в такий-то день після занять можемо отримати підручники. Вся наша група вишикувалася в чергу: хто прийшов пізніше, стояв на східцях і майданчику, що веде на другий поверх – поближче до вікон, щоб краще дихалось. Комплекти, якась кількість книг – були, очевидно, підготовлені заздалегідь. Але видача тягнулася довго: кожному з нас потрібно було заповнити читацький формуляр «освіти», номер свого читацького, на кожному книжковому формулярі написати дату, номер читацького, підпис, а також відмітити номер свого читацького на листку повернення. Бібліотекарів було небагато – аж двоє. Простір коло віконечка не дозволяв обслуговувати за раз більше, ніж 2 студенти.

Ну а тривоги усіх першокурсників з приводу, що видали книгу, яка в нього є в особистій бібліотеці або чому одному трапився «дефіцит», а другому – ні, про це не доводиться говорити. Усі ситуації знайомі кожному, хто був студентом, і якими дитячими здаються потім подібні переживання та тривоги...

Найстрогішим бібліотекарем була, звичайно, наша Неля Степанівна, яка «вчитувала» нас у випадку втрати читацького. На зворотній стороні читацького формуляру ставилася відмітка, що на заміну втраченого читацького білета виданий новий такого-то числа, а якщо читацький губився знову, ще більш строгою була «бесіда» і дублікат видавали не одразу, а днів через 10 – тижня через два. Крім того, на звороті читацького формуляра могла бути поставлена відмітка про заборгованість, випадок утрати книги. Таким чином, за цими даними навіть новачок-бібліотекар мав інформацію про кожного читача.

Читацький квиток мені доводилося губити кілька разів. Між іншим, після отримання нового часто знаходився «загублений» – десь у якомусь конспекті чи книжці. «На цей раз я вам не запишу на звороті формуляра про втрату читацького, але дивіться, на другий раз вже...», казала Неля Степанівна, дивлячись на переляканого першокурсника чи першокурсницю, виписувала новий читацький. І в її очах можна було примітити затаєну посмішку...

У випадку втрати книги, думаю, теж були достатні строгості, але особисто я «проштрафилась» тільки один раз, на останньому, випускному курсі. Десь запропастилася якась брошура, скоріше всього, із серії з «наукових основ» атеїзму, комунізму чи чогось подібного. Здала я взамін цієї брошури (яка потім знайшлася в якомусь конспекті) «Консуело» Ж. Санд, ще мене питали бібліотекарі, чи не жаль мені таку книгу віддавати.

На першому поверсі будівлі був абонемент наукової літератури (у тій частині, що йде напівколом). Усі ми, «філолухи», відвідували цей абонемент, особливо під час написання курсових та ретельної підготовки до семінарських та практичних занять. Але на літо залишали в спокої бібліотеку та бібліотекарів. У мене ж на літо були зовсім інші плани: замість нудних акомодаций, асиміляцій та редукацій з дисиміляціями почитати Геракліта, Платона, Аристотеля, Гельвеція, Вольтера. Хотілося почитати їх твори не з точки зору оцінки їхньої творчої спадщини «діаматом та істматом» – на ті часи «єдино вірного вчення», а безпосередньо познайомитися з творчістю цих та інших філософів через їхні твори. Для сучасного студента в такому підході немає нічого дивного – філософія тепер вивчається з точки зору вивчення історії філософської думки, і зовсім не потрібно перейматися, де б це дістати твори Ф. Ніцше та Шопенгауера – ось вони, на полиці, читай, тільки би бажання було, навіть не потрібно чекати, коли піднімуть із книгосховища. Це наше прагнення, інтерес до такої літератури в ті часи були свого роду «маленькою революцією». Так, ми дізналися, що окрім «утопій» були ще «антиутопії», і ми переставали вірити в світле майбутнє комунізму після прочитання «Держави» та «Законів» Платона. Кінець 60-х, початок 70-х був час славослів'я, клятв у «відданості» і все наростаючого сумніву та протесту. Час цікавих, неординарних, непересічних особистостей у студентському середовищі. На рік старшими від нас були на українському відділенні філфаку М. Каменюк, багатьом відомий М. Сметанський, на російському – С. Кокряцький. Часи існування в одному з гуртожитків інституту неформального об'єднання «поетичний шинок», де збиралися поціновувачі поетичного слова, наші студенти також були причетні до поетичної творчості. Гарячі дискусії, обговорення проблем економіки й політики держави, її майбутнього. Часи ілюзій, особливо вміння вловити «підтекст», було би тільки бажання чути й розуміти...

Якою цінністю для нас тоді була книга – великих тиражів не вистачало, стільки було бажуючих – і не всі вистоювали черги лише для того, щоб прикрасити інтер'єр, хоча й таких було достатньо в ті часи.

Але для користування бібліотекою у літній, канікулярний період потрібно було якось «уламати», «уловити» бібліотекарів, здивованих тим, що

існують ще такі божевільні студенти, які замість відпочинку та розваг чомусь воліють читати такі «заумні» книги. «Нехай читають, тільки ж щоб своєчасно повернули й не забули», – сказала Ольга Михайлівна нам. «Ви що, з філфаку?» – здивувалась вона, подивившись на мій читацький. «Ну, так», – відповіла я. «Взагалі-то у нас зрідка запитують такі книги, тільки студенти фізмату», – промовила Ольга Михайлівна.

А як багато часу доводилося проводити в читальних залах! Їх було два в старому корпусі: загальний читальний зал та читальний зал суспільно-політичних наук. В читалці суспільно-політичних наук часто чергувала немолода вже жінка, не пам'ятаю як її звали, може пам'ятає хтось із більш давніх старожилів бібліотеки, ніж я. Її можна було вмовити під чесне слово залишити читацький і дати книгу на ніч. За тодішніми вимогами потрібно було багато конспектувати. В загальній ч/з під час сесій, підготовки до практичних і семінарів часто було обмаль місця, а повітря ставало «густим». Періодично, через визначений час черговий бібліотекар голосно казав: «Провітрювання 15 хвилин!» – і всі ми залишали зал. Під шумок можна було винести разом із сумкою книгу, піти додому (я жила порівняно недалеко), попрацювати з книгою, а до 10 вечора здати книгу. Або ж прийти перед закриттям залу і попросити книгу до ранку. Важливо було зранку книгу своєчасно повернути – не пізніше ніж після першої пари. Прекрасно пам'ятаю перегляди новинок літератури у ЗЧЗ: література була виставлена на стелажах (вони стояли зліва під стіною, якщо входити в ч/з). можна було вільно підійти, подивитися книгу, взяти її собі на замітку, якщо зміст зацікавив. Проводили також перегляди літератури з різної тематики: серце завмирало при погляді на розкішні видання 50-х-60-х років – художні альбоми про творчість Мікеланджело, Леонардо, Рафаеля, вітчизняних художників та скульпторів також. Потім, у 70-80 ті роки з'явилися ще більш розкішні видання, але в кінці 60-тих навіть ті, в «чорно-білому варіанті» альбоми, які вже до наших часів пережили не одне знайомлення у книгосховищі, були для нас верхом краси й досконалості. Мене як частого відвідувача читалки молоді бібліотекарі, які в основному там працювали, просили «покараулити», якщо їм було потрібно ненадовго відлучитися.

В ЗЧЗ, а деколи на абонементі працювала Ганна Матвіївна – моя знайома ще зі шкільних років. Вона працювала в міській бібліотеці № 5, куди я часто ходила і від якої недалеко жила. Потім у своєму житті я її зустріла в бібліотеці політехнічного інституту.

У той час, у 1985 р. я тимчасово була без роботи. Трохи походила, пошукала місця по бібліотеках міста – нічого не знаходилось. Одна з моїх знайомих подруг сказала мені: «А ти зайди в бібліотеку педуніверситету, там

завідувача така незвичайна, непересічна жінка, ось побачиш!» Дійсно, мене зустріла жінка елегантної зовнішності, дуже струнка, тоді ще худорлява, і не зважаючи на свій вік (на 2 роки старша мене) – з помітною гарною сивиною. Окрім привабливої зовнішності відчувалася в цій людині внутрішня сила й сердечність. Це була Олена Василівна Бойван. «Будете поки що працювати на абонементі навчальної літератури, – сказала О. В. – Це, я вам скажу, не мед лизати. Там, звичайно, дуже важко, тому що там підручники, і якщо без наукової та художньої студент може обійтися (залежно від студента), то без підручників – навряд чи. Але для здоров'я це корисно – ви увесь час будете у русі, а надалі буде видно, може, десь в інших підрозділах звільниться місце». Це «поки що» розтягнулося на 13,5 років. Але, між іншим, у жодні інші підрозділи я «не рвалася» і навіть відмовлялась, якщо пропонували.

Таким чином, з 3.06.1985 року я приступила до виконання обов'язків бібліотекаря абонементу навчальної літератури (хоча А. В. Будякіна стверджує, що з кінця травня. Можливо й так – просто вирішила день-другий «потренуватися» – розглянутися серед книжкового фонду, в яких умовах і з ким прийдеться працювати).

До мого приходу працювали уже Л. І. Михальчук, І. В. Зайченко, А. В. Будякіна. Робоче наше місце – сам абонемент із книгосховищем – займав частину площі теперішнього наукового абонементу, науковий займав площу «напівкола». Стелажів було небагато – для підручників, що були в невеликій кількості. Основна маса літератури була складена «колодязями» – для економії місця. Деякі колодязі досягали висотою майже під стелю, і якщо книги були неакуратно складені, то споруда могла завалитись. Кафедра видачі – громіздкий стіл, знаходилася майже під самими дверима тієї самої кімнати, де зараз кабінет директора. Одразу зайти могло не більше 2-3 читачів. Стелажі з формулярами знаходилися тут же, в цій кімнаті. За дверима стояла нескінченна черга – якраз був час літньої сесії, державних екзаменів. «О, як добре, що тепер буде ще один працівник, – сказали мені мої колеги. – Ми вже просто знемагаємо». Потрібно було приймати підручники, видавати підручники, робити відмітки про реєстрацію читачів в картотеці. Крім того, потрібно було запам'ятати розміщення літератури, а також формулярів за факультетами. Мої колеги були так зайняті і трудилися з такою швидкістю й заповзяттям, що було незручно зайвий раз відволікати їх своїми запитаннями. І. В. Зайченко – старша абонементу – до того ж повинна була консультувати читачів з приводу заміни книг замість втрачених, а також вести щоденну статистичну звітність, а час від часу бути присутньою на нарадах у зав. бібліотекою, працювати з викладачами, особливо з факультету іноземних мов, які постійно відбирали для своїх студентів підручники, а

також адаптації, приводили групи студентів для отримання літератури. Якщо під кінець робочого дня кількість читачів зменшувалась, потрібно було розкласти літературу, а також готувати формуляри для першокурсників. Все це повинні були встигати зробити упродовж робочого дня. Тоді ще не платили за особливі умови праці, і мине ще не один десяток років, коли за ці «умови» почнуть трохи доплачувати.

Десь у середині дня я відчувала біль у ногах, хотілося присісти хоча б на те, на чім стоїш. Але сидячих місць не було коло того єдиного стола – кафедри видачі – не було місця, де можна було б поставити книги. Крім того, з настанням жарких днів необхідно було відчиняти вікно, і ми всі опинялися на протязі, так що «літали» подоли легких літніх суконь. Інакше можна було задихнутися. Через кілька днів у мене перестала як слід повертатися шия і підпухли лімфовузли. «Невже не витримаю», – думала я. але організм звик, менше стала відчуватися втома. А швиденько розпрощатися не хотілося. Чим привабила до себе ця бібліотека та атмосфера в ній? Це відсутністю непотрібних зборів і нарад для всього колективу. Там, де працювала до цього, такі збори й наради практикувалися кожного дня майже, після роботи, довго, по декілька годин. Для «комскладу» – зранку, а потім для «комскладу» з усім колективом ще й після роботи. Тут же, на новому місці потрібна була конкретна робота, а не участь у безкінечних «засіданнях».

Сесія закінчилась. Комусь уже «світила» відпустка, але до періоду відпусток, які в бібліотеці майже всі працівники брали влітку, потрібно було підготувати комплекти для першокурсників стаціонару. Через відсутність місця в приміщенні абонементу частину комплектів склали на підлозі у передпокої наукового абонементу. Потім працівники бібліотеки (допомагали із других відділів також) стали в «ланцюжок», щоб «перетранспортувати» ці книги в ЧЗЗ. Нарівні з усіма працювала і Олена Василівна, вона також приходила допомогти з розкладкою літератури до нас на абонемент в самий розпал, в самий «зеніт сесії». Частину комплектів зробили в самому ч/з, щоби не гнутися в три погібелі внизу, на абонементі. До 31.09 – дня видачі комплектів – усім, хто не був у відпустці, «світила» робота з оформлення комплектів: запису вступників до бібліотеки, підготовки комплектів до видачі. Так що студенту залишалось тільки перерахувати кількість книг та кількість книжкових формулярів (вони повинні були збігатися) і поставити свої підписи там, де це було необхідно. Хоча часу було, здається, достатньо, авральність була, тому що списки першокурсників давали доволі пізно – наприкінці серпня.

Пам'ятаю цю першу масову видачу, як хвилювалась Іра Зайченко, її бесіду зі студентами щодо правил користування бібліотекою, як пояснювала

вона першокурсникам, що й до чого в подальшому заповненні документації, і яка вона була гарна в блакитному платті з мереживом і як на «ура» пройшла ця видача. Воістину, не порівняно: кілька годин часу, поки ми, студенти-першокурсники (50 студентів), отримали комплекти у 1969 році – і видача комплектів студентам усіх факультетів теж за кілька годин. Навіть дуже добре пам'ятаю погоду того року: безкінечні дощі й задуха влітку, а потім грянула зима 1985-1986 р., дуже сніжна й морозна.

Не зважаючи на достатні можливості весь час бути у русі, на абонементі сильно відчувався холод. Десь наприкінці 1985 р. або на початку 1986 р. Аллу Будякіну перевели працювати на науковий абонемент, і ми залишились утрьох: І. Зайченко, Л. Михальчук і я. По суботах, коли двоє йшли на вихідний, залишався лише 1 працівник, а в ті часи консультпункти для заочників були частим явищем, і були доволі великі черги, працювати потрібно було швидко.

Пам'ятаю весну 1986 р. Чорнобиль. Рекомендації по можливості тримати зачиненими вікна. Так ми і намагались робити, аж до тих пір, як до нас у приміщення не вбігли студенти факультету фізвиховання – тільки що зі спортивного майданчика. Усі вікна, квартирки повідчиняли – будь що буде.

Взагалі, для абонементу навчальної літератури в новому корпусі, який тоді закінчували будувати, була виділена площа, а також і для інших відділів бібліотеки: бібліографії та обробки літератури. З переїздом можна було організувати ч/з навчального абонементу та ЧЗП і таким чином зменшити навантаження на ЧЗЗ. Але не зважаючи на тісноту в старому корпусі, можливість переїзду в новий захоплення не викликала. Відлякувало те, що приміщення книгосховища навчального абонементу було спроектовано й побудовано без вікон, із системою вентиляції, яка працювала погано. Наявність більших площ, ч/з, який входив в структуру абонементу – тобто формувався відділ, – вимагав би збільшення кількості співробітників, а значить – змін у колективі. Тим більше, що колектив наш, ще не доїхавши до нового корпусу, розпався: І. В. Зайченко за станом здоров'я перейшла працювати до бібліографії, Л. І. Михальчук – в обробку, А. В. Будякіна ще раніше перейшла працювати на науковий абонемент, Л. В. Чернецька йшла в декретну відпустку. Таким чином, я була «в одному примірнику» як така, що мала досвід роботи на навчальному. Як би там не було, а потрібно було спаковувати книги, нумерувати пачки, щоб встигнути з переїздом до початку літньої сесії та державних екзаменів.

Допомагали пакувати книги працівники всіх відділів бібліотеки, особливо професійно – відділ обробки, завідувача цим відділом Р. Ю. Капітанська, її працівники: Г. П. Бондар, Пшенична. Зі старого корпусу

в новий літературу перевозили автомобілем. Завідувача наша Олена Василівна не тільки встигала домовлятися на конкретний щодо вантажівки та допомоги під час навантаження та вивантаження з деканатом фізвиховання – цей факультет охоче давав своїх студентів для цієї праці – а ще й сама встигала брати участь нарівні з усіма працівниками та помічниками: «по ланцюжку» передавали пачки з літературою.

З самого початку переїзду з'явилися нові члени колективу: Н. О. Князева, В. О. Іванчук, В. Ф. Гонта, С. Ф. Корніло, Г. Г. Островська, потім – Л. П. Мельничук, Н. Белявська, О. Орел, ще пізніше В. Л. Єрмакова. Працювати в ЧЗП прийшли В. О. Вещікова, С. М. Смітюк, Є. К. Жмурко, пізніше – З. Т. Фещенко, Л. В. Немирова.

Скільки бувало гуморного, комічного, деколи – трагічного в тім колективі бібліотеки – як і в загалі буває в житті. Скільки непорозумінь, скільки розуміння та прощення – хіба це все можна перерахувати! Підтримка словом та ділом. В тяжкі часи, в «темну смугу життя» для когось одного, а також в тяжкі часи для всіх – у незабутні 90-і, в періоди невиплати зарплат, небаченої інфляції та стагнації. Це уміння не вбити присутності духу у найскладніших обставинах та ситуаціях, уміння передати цей настрій іншим – ця якість завжди була притаманна нашим святковим зібранням перед Новим роком, 8 березня та професійним святом – Днем бібліотекаря. Якими влучними були анекдоти, тости, ці побажання в безпрограшній лотереї – наприклад, записочка зі шматочком цукру «Солодкого вам життя!» напередодні того безкінечного розвалу. Яким історично правильним та достовірним образом була Снігуронька Г. Г. Островська і як удаło продовжувала інтерпретувати цей образ Б. І. Федорук! Вони та багато інших могли б дати фору професійним майстрам сцени. А якими неперевершеними витворами кулінарного мистецтва – з найзвичайнісінських продуктів – дивувала нас Н. О. Князева, а Р. Ю. Капітанська – своїм тортом «Поцілунок».

Хочеться зазначити, що тепер святкування Дня бібліотекаря піднялось на більш високий рівень, ніж це було в минулі роки. Гастрономічно-кулінарна та театральна частина свята відійшли на задній план. Тепер у цей день – 30 вересня, на який, окрім професійного свята, випадає ще й церковне – день святих Віри, Надії, Любові та Софії – організовується туристична поїздка, відвідування цікавих природних та історичних місць країни. Побували останнім часом у Печорі, Меджибожі, Буші та Кам'янець-Подільському.

Але повернемося до початку нашого переїзду. Згадується курйозний випадок. Ще не були прибрані усі книги з вестибюля, а вже була черга студентів, які знемагали без потрібного спілкування в такий гарячий час сесії

без підручників. Зв'язані пачки швидко перенесли у фонд. Але якась частина літератури розпалась, і щоб прискорити процес, одна з наших працівниць – Валя Михайлівна вирішила їх перевезти на тачці. Завантаження та розвантаження на тачку потребувала дотримання деяких правил техніки безпеки, які Валя, може, не встигла засвоїти або забула ці подробиці. Взагалі-то Валя працювала на науковому абонементі, а нам прийшла допомогти в період авралу. Я знаходилася близько, але стояла спиною до Валі та тачки. Несподівано щось загуркотіло. Я швидко озирнулась: перед моїм обличчям майнули ноги Валі, а сама Валя стрімко падала на тачку. Слава Богу, що обійшлося благополучно, я без поранень і Валя без забоїв та переломів.

Робота на навчальному абонементі завжди потребувала великої працездатності, затрат фізичних зусиль, ініціативності, взаємовиручки, товариської підтримки. Ця служба відноситься до відділу обслуговування, тому працювати потрібно було не тільки з книгою, але й із читачем, а читачі – люди, а люди бувають різні. Деколи виникали неприємні непорозуміння, і як важливо було дати можливість колезі із зіпсованим настроєм відійти на деякий час від кафедри видачі, попрацювати у фонді, заспокоїтися.

Найбільшим трудоголіком у нашому колективі була Л. П. Мельничук. Була заввідділом і усе грузила на себе: участь в обслуговуванні нарівні з усіма членами колективу, розкладку літератури, оформлення заміни, вела документацію відділу, брала участь у санітарних днях нарівні з усіма. Це вона створила «зелений оазис» у ч/з, своїми руками створила затишок у побутовому куточку для працівників відділу.

Стільки всього було зроблено на чистому ентузіазмі, безкорисно. Варто лише тільки згадати, що посуд для відділів і загальних заходів, горщики для вазонів – усе це було закуплено за преміальні кошти членів колективу.

Люди випадкові, без особливого працелюбства і без достатнього здоров'я, довго не затримувалися на абонементі і в ч/з нового корпусу. Дійсно було тяжко у «безповітряному просторі», у сховищі без вікон, при штучному освітленні. Запроектованої вентиляції було недостатньо, це особливо відчувалося влітку. Тому в одну зі стін вмонтували вентилятор, який страшенно шумів. На кафедрі видачі влітку, особливо в періоди підвищеної вологості, було теж нелегко – і студентам у черзі, і працівникам абонементу. Через це Н. О. Князєва називала нас «шахтарями».

Що нам дало переселення у новий корпус? Розширення виробничих площ, а разом з тим – більш комфортні умови для обслуговування, ніж у старому корпусі, в першу чергу для читача. Перехід у новий корпус надав можливість створити кафедру обслуговування для випускників та викладачів, яким тепер не потрібно було стояти в загальній черзі. Для підготовки

комплектів першокурсникам та студентам старших курсів тепер теж умови були більш комфортними: завжди було кілька вільних від книг стелажів, і там можна було займатися підготовкою комплектів. А влітку для перших курсів комплекти завжди формували в читальних залах, які знаходилися тут же, поруч. Розширення площ сприяло зростанню книжкового фонду навчальної літератури. І цей фонд стрімко зростав, як і книговидача – до 1991 року, а також іще кілька років поспіль, за інерцією. Сформовано свій ч/з, і часто можна було задовольнити читацький попит не звертаючись до відділу книгозберігання, а знайшовши потрібне видання у фонді абонементу. Тим більше, що відділ книгозберігання залишився в старому корпусі. Збільшилася кількість виставочних стендів для пропаганди підручників, можна було організувати виставки новинок літератури, а також різні математичні виставки. Огляди та перегляди літератури проходили не тільки в приміщенні ч/з, але також працівники брали участь у днях кафедри, у днях бібліотеки на факультетах. Часто проводили огляди та перегляди літератури, особливо методичної, студентам старших курсів перед педагогічною практикою. І що найголовніше – достатність площ дала можливість покращити якість видачі підручників для студентів старших курсів, навіть у тому плані, що тепер бібліотекарі могли обслуговувати кілька груп одночасно. Удосконалювали форми цієї видачі, деколи сумнівались, повертались до старого, але упевнювались, що це неефективно, – і йшли новішим шляхом. Мова йде про використання безпосередньої участі старост груп в процесі підготовки комплектів. Кому, як не старостам груп краще відомо, де, в яких умовах проживають студенти, їх можливості «кооперуватися» в підготовці до занять. Тому після деяких експериментів було вирішено згідно з графіком видачі за факультетами напередодні видачі або за декілька годин до видачі старости повністю формують індивідуальні комплекти для студентів своїх груп. А коли група приходить, старости виносять комплекти на кафедру видачі, де бібліотекар безпосередньо їх видає. Без участі старост у формуванні комплектів, коли бібліотекар самостійно, лише за списком літератури, який подає староста, формує комплект безпосередньо під час видачі, нераціонально використовується час, збільшується втома і працівника, і читача.

Як тут не згадати Н. І. Радер! Протягом 3-х років свого перебування на посаді зав. відділом обслуговування вона була нашою незмінною помічницею й порадиницею. А скільки добрих і розумних порад давала вона нам при організації книжкових виставок, під час проведення масових заходів!

Не зважаючи на відчутні фізичні напруження, на нестачу повітря та чималу кількість пилу, працювалося мені на навчальному цікаво. Після фонду математики та фізики, який був закріплений за мною в старому корпусі – з цими предметами у школі я, на жаль, «не дружила» – з переходом у новий корпус за мною був закріпили фонд 4У – підручники, а також адаптовані й оригінальні тексти для студентів факультету іноземних мов, і цей фонд мені був цікавий. За трудомісткістю він не був «легким» – багато часу займала робота з викладачами факультету, тепер інституту, іноземних мов. Викладачі приходили відбирати для студентів підручники, ті ж самі тексти, потрібно було відірватися для цього від видачі або підготовки комплектів, потрібно було вклинити групу іноземних мов у графік загальної видачі і т. под.

Але існувала товариська взаємодопомога, «відчуття плеча», готовність виручити й допомогти. У зв'язку зі зростанням фондів часто випадала потреба пересувати фонд. Яюсь на перших порах після нашого переїзду на ґрунті бажання допомогти теж вийшов курйоз. Світлана Францівна Корніло та Валентина Федорівна Гонта з явним співчуттям дивились на мою «биндюжницьку» працю. А фонди потрібно було пересувати не тільки свої, закріплені за розкладкою, але й інших співробітників, які ще не мали досвіду в цій роботі. Наскільки пам'ятаю, займалася переміщенням фонду у розділі 4Р, фонд цей був великий, у ті часи на російський філфак набирали не менше 6 груп плюс дві або навіть більше груп узбеків. Залишалось взагалі-то небагато фонду.

Але на наступний день мені випадає вихідний, а можливо, ще й відгул. Францівна та Федорівна сказали мені: «Кидайте цю справу, уже зовсім заморились. Завтра ми самі докінчимо». «Дякую, але мені здається, краще не потрібно. Боюсь щоб ви не заплутались, а потім не довелося переробляти», – відповіла я. «Та ми ж вже бачили, як потрібно, ось іще подивимось... Ну так, принцип зрозумілий», – сказали вони і пішли обслуговувати групу. Все ж ідучи додому я промовила: «Дівчата, краще все ж не потрібно», – але глянувши на них, помітила, що вони зі мною не згодні. «А фонд ми пересунули!», – з радістю зустріли мене колеги після вихідних. «Ну, добре», – відповіла я і з завмираючим серцем пішла у фонд. Після роздільника книги були поставлені, починаючи з літери «Я». З поступово відвисаючою щелепою дивилась я на цей «пейзаж». Тут і Францівна з Федорівною підійшли, і довго пояснювати їм не довелося, у чому справа.

Деяка незручність і накладка була в тому, що саме в цей день мала прийти Ольга Михайлівна, замісник завідуючої, проконтролювати процес та порахувати, скільки вже полиць пересунуто. Бажано було швидше виправити

помилку, але колеги не могли мені допомагати в цей час, тому що був розпал групової видачі. Одне слово, коли Ольга Михайлівна прийшла, я всіма силами намагалася відволікти її увагу від тих стелажів та від книг на них. «Так, так, тепер зовсім інша справа, а то тут у вас на підлозі стоси були», – сказала Ольга Михайлівна, ідучи між стелажми. А тут, глянула вона на стелаж з кінцевими літерами алфавіту на початку розділу. «Цього ми ще не починали, а крім того, кілька полиць впало, і роздільники переплутались», – заспокоїла я Ольгу Михайлівну. Царство їй Небесне, була вона людиною співчутливою до горя інших, та й сама була не раз у горі, і знаходила «віддушину» у праці та колективі. Також як і завідувача Олена Василівна, Ольга Михайлівна не раз допомагала нам у «авральні часи».

А найромантичнішою моєю пригодою на абонементі було те, що влітку 1997 чи 1998 року комплекти першокурсникам прийшлося робити при вимкненому освітленні у сховищі, де, як відомо, немає вікон. Освітлення вимкнули, коли навіть ще сесія не повністю закінчилась – в університеті була якась непроплата. Взагалі, Н. О. Князева пропонувала мені чимшвидше почати підготовку комплектів. Але перед цим за її ж вказівкою були зроблені комплекти заочникам, «більш екземплярні» порівняно з минулими роками, а стаціонар ще не повністю розрахувався. «Я ж вам казала. Ну і що ви тепер будете робити?», – запитала мене Надія Олександрівна. «Якось вийдемо зі скрутної ситуації. Принесу з залу ліхтарик», – сказала я. «О, в мене вдома також є, принесу ще й свій», – у більш оптимістичному і вже не розпачливому тоні промовила Надія Олександрівна. Пам'ятаю, як зі студентами географічного факультету, яких у бібліотеку надіслали «відпрацьовувати», рухались ми при світлі ліхтариків у самий кінець фонду, там в основному були всі ці історії, геології, мінералогії, ботаніки та зоології – саме готувались комплекти для майбутніх географів та хіміків. Присвічуючи ліхтариками, витягали ми стоси книг, вантажили на тачку та везли в читальний зал. «Ну дівчата, запам'ятаєте ви цю романтику надовго», – сказала я студенткам, які невпевнено рухались у сховищі при світлі ліхтарика. «Ну що ви так, – сказала Олена Василівна. – Що це кінець світу, війна? Повернетеся з відпустки і зробите. Списки завжди дають пізно». Взагалі-то так, згоджувалась я. Але якщо й тоді світло буде вимкнене? А крім того студенти, що відпрацьовують, якщо комплекти будуть готові, зможуть у разі потреби ремонтувати книги, клеїти листки повернення, та й взагалі – чого тільки не буває, а як не вийду своєчасно, захворію? – сказала я. Хоча за 13,5 років, які працювала на навчальному абонементі, я жодного разу не була на лікарняному. Це звичайно, не означало, що ніколи не відчувала ніяких недуг. Але тримало відчуття необхідності своєї праці, молодий колектив

надавав мені сил, організм був молодшим. Звичайно, комплекти було краще підготувати. І якось так без утрати відсутності духу та з відчуттям гумору і сміючись із ситуації, комплекти ми підготували.

Колектив майже завжди ставився терпляче до недоліків мого характеру. Деколи в мене не вистачало терплячості, крім того, я належу до категорії неуважних людей. Деколи колеги «відловлювали» засунуті мною книжкові формуляри з формулярів других читачів. Усе можна розцінювати по-різному: або перетворити на жарт, або роздути з мухи слона. Залежно від того, як у людей розвинене почуття гумору, а також уміння бути терпимими до недоліків інших людей.

Деколи у фонді, коли йшла виконувати замовлення читача, мене міг перестріти хтось із викладачів того ж факультету іноземних мов, який показував відкладену для груп літературу, починав домовлятися про талони та про час видачі літератури. Я забувала про читача, з'являлась на абонементі, підходила до свого столу. «Я вас слухаю», сказала я читачеві. «Так ви ж пішли мені за книжками», – говорив цей нещасний. «Боже, вибачте, у фонді мене перестріли викладачі, і я змушена була переключитися на роботу з ними», – говорила я і бігла у фонд, і думала, щоб уже на цей раз мене ніхто не перепинив. Деколи бувало ще смішніше. Запрацювавшись з викладачем і забувши про читача, я могла сісти перекусити. Хтось із працівників вбігав: «Марія Костянтинівна! Там же у вас читач!». Господи, Боже, спитайте чого він хотів, зараз я доберу, а ви вже видайте».

Якісь життєві рани доволі швидко загоювались та «затягались» у цьому оптимістичному за своїм характером колективі, багато є чого позитивного згадати: хоча б святкування днів народжень у відділі, особливо у важкі 90-і, коли кожний проявляє здібності з нічого зробити щось, але не кулінарна творчість була головним приводом для спілкування. Найзвичайнісінькі бутерброди в добрій товариській компанії бували дуже смачними.

Якщо говорити про новий корпус, то не можу не згадати моїх друзів із відділу обробки: Н. М. Шпильову, Г. П. Бондар, Л. І. Михальчук, також С. А. Павлик (з нею я була знайома ще зі своїх студентських років), Н. М. Ханську, Т. В. Володченко, В. С. Білоус, а також теперішніх працівниць: І. В. Зарванську, І. О. Стопу та інших.

Міцним підґрунтям для нашого знайомства, міцного та дружного, був наш взаємний інтерес та любов до книги. Крім отримання книг для абонементу та ч/з, уточнення інвентарного номера і т. п. у разі необхідності, якою насолодою було глянути на новинки літератури у цьому відділі, «узяти собі на замітку», – щоб згодом прочитати, перегорнути сторінки розкішних видань... Взагалі, книга завжди являла собою велику цінність для мене. Як

тільки почала працювати в бібліотеці (це був один із філіалів ЦБС міста), часто помічала, що запам'ятовую читачів за книжками, які вони читають. І я вдячна долі, що життя пройшло поруч з цими ненав'язливими друзями – книгами. Хотілось би розповісти, як хороша книга може допомогти й побороти найгірший і гнітючий настрій.

Навесні 1996 року сестра сповістила мене, що у нашої з нею матері інфаркт, причому мати знаходиться в реанімації, і щоб я приїхала чимскоріше. Приїхати чимскоріше було неможливо, бо тоді зарплату виплачували раз на квартал; у бухгалтерії не було ніяких ресурсів для виплат. Ходила я з «повішеним носом», втираючи час від часу сльози, які несподівано бризкали з очей. Добре, щоб був несерійний період, а то не знаю, як би я змогла працювати з читачами. І ось у такому стані хтось із працівників обробки побачив мене: «Послухайте, ми таку книгу отримали, зайдіть до нас, там короткі оповідання, побачите, у Вас зразу ж поліпшиться настрій». «Яка там книга, що ви», – безнадійним тоном промовила я. «А все ж зайдіть». Коли я зайшла, мені дали книгу М. Веллера «Легенди Невського проспекта» – видання 90-х, у м'якій обкладинці із зображеними шаховими фігурками – фізіономіями Брежнєва, Сталіна, Гітлера. «Взагалі, я бачила цю книгу на розкладачках нещодавно, але купити не ризикнула, бо коштів недостатньо, хоча інтуїція підказувала мені, що цю книгу варто би придбати», – сказала я. «А тепер ви зможете упевнитися, що інтуїція вас не обманювала». Для початку мені запропонували прочитати оповідання «Крематорій», наприклад. «Ну і тему підібрали, у саму «точку», – подумала я, але взялася читати. Але через сторінки півтори-дві трагікомізм описаного, їдкий сарказм у зображенні умов життя відволік мене від моїх переживань та роздумів, і я відчула, що починаю посміхатися. «А тепер прочитайте щось із «Байок швидкої допомоги», – сказала Наталя Мстиславівна. Читаючи «Суїцид», я вже просто реготала. На вихідні книгу мені дали додому, і я пережила ці дні, качаючись від реготу на постелі.

А через недовгий час якось уладналося з грішми, і я змогла поїхати до Кам'янцю навідати свою матір.

Між іншим, тепер у мене є ця книга Веллера, у виданні 2010 року з підписами та побажаннями мені від членів «маленької родини» – працівників наукового абонементу А. В. Будякіної, Н. В. Гриневської та Н. І. Поліщук. У цьому колективі мені пощастило попрацювати з вересня 2005 року до 1 грудня 2011 року. Коли я прийшла, ще деякий час до декретної відпустки працювала на абонементі О. П'ятак, а потім Н. Рекуляк. Одразу ж О. П'ятак стала знайомити мене з творами сучасних українських письменників, про яких мені було мало що відомо. Твори багатьох із них вразили мене, а їхній

зміст, думаю, залишиться в пам'яті надовго. Потім я сама не обминала жодної книги з творами сучасного українського письменника. Неможливо сказати, що в цих творах багато позитивного, світлого та радісного – вони, в основному, за змістом такі ж трагічні, яким було ХХ століття та й попередні віки для життя основної маси українців. Або твори письменників радянської доби, які тоді не публікувалися. Колектив наукового абонементу – це високо інтелігентні, ерудовані люди, завжди привітні й доброзичливі в спілкуванні з читачами та між собою. Хоча на абонементі було доволі холодно взимку, в морози (у сховищі бувало +7*, а то й менше), працювати тут було цікаво, і не можу сказати, що зморювалась, хоч площі сховища великі і є другий поверх. Мабуть, тому що звикла до великих просторів ще на навчальному. Крім того, втома відступала, тому що поруч завжди можна було побачити цікаве видання і не гріх було його роздивитися, щоб потім порекомендувати студентам. Крім того, починали входити в моду новітні форми опрацювання літератури студентами – підготовка до практичних та семінарських за допомогою комп'ютера. Через забезпеченість літературою в недостатньому обсязі абонемент поступово втрачає читача. Тому було важливо не втратити того студента, що вже прийшов, запропонувати йому літературу, яка не ввійшла у списки рекомендованої, але могла би бути не менш цікавою й корисною при вивченні теми, дати впевнитися, що комп'ютер – це ще далеко не все і що «спочатку була книга», як і «спочатку було слово». Але для цього бібліотекарю потрібно було й самому цікавитися і, здавалось би, нудними виданнями статистичних звітів, матеріалів наукових конференцій та наукових записок. Мене особисто це зовсім не обтяжувало – багато чого невідомого та цікавого й корисного відкрила для себе в процесі перегортання сторінок наукової літератури. І яке відчуття задоволення, виконаного обов'язку, коли читач ішов від нас не з «порожніми руками»!

Приємно, що з 2011 року на абонементі та в сховищі наукового абонементу стало набагато тепліше після встановлення пластикових вікон.

Не віриться, що проминуло так багато життєвого часу у стінах педуніверситету та її бібліотеки: 4 роки навчання та більше ніж 25 років роботи. За цей період було і покликання, і натхнення, і творчість, як бували і періоди випробувань і терпіння. А головне – служіння книгам і читачеві. Ще якось до сих пір не можу звикнути, що я вже пенсіонерка зі стажем. І часто думаю, що якби можна було повторити життя, то, по можливості, прийняла б те ж саме рішення, яке прийняла в 1973 році після закінчення інституту: працювати в бібліотеці.

С. І. Пелимська

Те, що я стала бібліотекарем, до певної міри можна назвати випадковістю. Судіть самі: я народилася в сім'ї військового льотчика. Скільки себе згадую, у дитинстві – завжди була «татусевою донькою». До того ж, я – старша з 3-х дітей, і батьки на мені випробували різні методи виховання. До школи я пішла в 6 років.

Крім того, ще навчалася в балетній і музичній студіях. Вчителі мене хвалили, і батько вирішив, що моя подальша професія повинна бути пов'язана з музикою.

А оскільки мої музичні здібності були не на високому рівні, про консерваторію навіть не йшла мова. Музичне училище батько по своїй необізнаності вважав чимось на кшталт технікуму чи ПТУ. Музичних відділень у педінститутах тоді ще не було. Зате були інститути культури, де існували такі відділення. Саме туди я і повинна була вступити. Але коли я з батьком приїхала подавати документи у Київський інститут культури, з'ясувалося, що там є лише диригентсько-хоровий факультет, де навчатися я б не змогла через пошкоджені голосові зв'язки внаслідок невдалої операції на гландах.

Дізнавшись, що в цьому інституті є ще бібліотечний факультет, мій батько «загорівся». Він завжди з повагою ставився до бібліотек та бібліотекарів, вважав, що для жінки – це чудова спеціальність. Конкурс був великий, і я особливо не сподівалася вступити, але вступила. На цьому закінчилася моя музична кар'єра. Розпочалася бібліотечна, про що я ніколи не пошкодувала.

Втім, музика завжди супроводжувала мене по життю. Я співала в ансамблях, акомпанувала на вечорах відпочинку, спортивних змаганнях. Довелося попрацювати і музичним керівником у дитячому садку, це коли туди потрібно було влаштовувати дитину. І ось зараз, коли я вже пенсійного віку, життя подарувало мені можливість об'єднати дві свої великі любові – книги і музику: я стала працювати в читальній залі музичного мистецтва.

Можливо, книги я увесь час любила більше, ніж музику, але тоді цього не усвідомлювала. У нас удома завжди було багато літератури, тому що моя мама – викладач російської мови і літератури – усе життя збирала книги. Ця пристрасть до колекціонування передалась і мені.

У 70-80-ті роки хорошу літературу купити було майже неможливо, але мені пощастило. Мого чоловіка, військовослужбовця, перевели у НДР, і саме там я придбала основну частину своєї домашньої бібліотеки, хоча для цього доводилося займати чергу в книжковій магазині з вечора і стояти всю ніч.

Чоловік жартував: інші відправляють в Союз ящики з килимами, посудом, кришталем, а ми – книги... Але читати він також любив. Що ж до мене, то по сьогодні не було в моєму житті дня, коли я не прочитала хоча б сторінку книги.

У Німеччині я задля цікавості заходила в деякі бібліотеки Дрездена, Котбуса, Ной Вельцева, Гросинхайна, і мене завжди приємно дивувала незвичайна атмосфера німецьких бібліотек. Не лише заспокійлива, але якась умиротворена, яка дає можливість зосередитися, подумати про вічність, про справжні цінності...

Не кажучи вже про вражаючу чистоту й охайність (німці взагалі дуже шанують порядок). Привертало увагу естетичне оформлення приміщень: гарно розкладені книги, мереживні фіранки на вікнах, льняні серветки на маленьких столиках, за якими можна випити кави. Так, у деяких бібліотеках пригощали кавою, тому там відчувалась особливо приємна атмосфера – суміш пахощів кави і книг. Адже книги теж пахнуть. Недарма кажуть, що старовинні книжкові шафи мають пахощі шоколаду.

Німецькі бібліотекарі дуже доброзичливі, професійно грамотні. Відвідувачів зустрічають посмішкою і словами: «Бітте шен». До цього часу не знаю, що це означає. Напевно, «Ласкаво просимо».

Коли вони дізнавалися, що я росіянка і бібліотекар, то зі словами «гут-гут»... показували мені бібліотеку. Виглядали вони бездоганно. Деякі з працівників бібліотеки були в халатиках. Але які це були халати – бірюзові, волошкові, гарно випрасувані з відкидними білими комірцями. А я мимоволі згадувала наші бібліотеки і бібліотекарів, одягнутих в халати, схожі на балахони, у зношеному взутті. Адже мені випало попрацювати в різних бібліотеках: шкільних, вузівських, мистецьких, військових, кооперативних. Була і методистом, їздила по селах Пензенської області з бібліотечними перевітками, де й зустрічала отаких непримітних «сірих мишок». А в той же час це були чудові жінки, золоті серця, тільки «затуркані» життям, господарством, городами, маленькою зарплатою.

І мені малювався такий образ українського бібліотекаря: охайний зовнішній вигад, м'який інтелігентний голос, тонкий аромат свіжості, що йде від представників цієї благородної професії, адже ми працюємо з книгою – джерелом знань, скарбницею людського досвіду. І поряд з професіоналізмом – володіння мистецтвом спілкування з людьми, деякими бібліотерапевтичними методиками.

Безумовно, це ідеальний образ, але до нього слід наближатися. Моя мрія – щоб професія бібліотекаря була на такому високому рівні, як і за кордоном.

І це залежить не лише від держави, але й від самих бібліотекарів, від нашого ставлення до себе і до своєї професії. Щодо своїх колег, у багатьох я бачу чудові дані, що наближають їх до образу ідеального бібліотекаря. Безумовно, це директор бібліотеки В. С. Білоус, яку я вважаю керівником нової формації, яка сміливо впроваджує інновації у виробничий процес. А це нелегко, дуже нелегко. Заступник директора Л. М. Воробйова – надійний одноступенець, права рука керівника. Мені імпонує вміння тримати себе, манера поведінки завідувача відділу бібліографії Т. В. Мірохіної.

Особливо ціную ділові та людські якості завідувача відділу обслуговування навчально-методичною літературою В. Є. Руцької, яка будучи за своєю суттю людиною м'якою та інтелігентною, у принципових питаннях проявляє твердість та наполегливість.

Про кожного з моїх співробітників можна сказати багато добрих слів.

О. В. Бойван, колишній директор бібліотеки – хороший організатор, у свій час реорганізувала бібліотеку.

Н. І. Радер – все життя займалася масовою та інформаційною роботою. Кажуть, що такими були колишні інтелігенти, які до війни мешкали в Ленінграді.

Завідувач відділу обслуговування науковою та художньою літературою В. О. Іванчук – золоте серце, чуйність.

М. В. Марченко, завідувач відділу книгозберігання – невтомна трудівниця, утримує в порядку такий складний відділ.

І. В. Зайченко, наш профорг – енергійна, креативна. І про всіх, про всіх можна говорити і говорити.

Коли я заходжу в комп'ютерний відділ, мені взагалі, як кажуть, хочеться «зняти капелюха», тому що їхній вид діяльності для мене майже недосяжний. Напевно, так і повинно бути: нові часи, нові вимоги.

Зараз перед бібліотеками поставлені зовсім інші задачі, ніж були тоді, коли я тільки починала свою трудову діяльність. Бібліотеки тоді розглядалися насамперед як ідеологічні центри.

У наш час бібліотеки реалізують свої пріоритети в інформаційному просторі. Хочеться передати молодим свій досвід, свої знання і чогось навчитися в них, адже вчитися ніколи не пізно.

Із прожитих років я винесла головну життєву істину: життя доброзичливе до того, хто доброзичливий до людей. Але не завжди виходить так, як хотілось би. Багато зроблено помилок, буває що й до людей ставлюся несправедливо. А є й такі сторінки в моїй книзі життя, які геть слід було б вирвати. Та це неможливо. З добрим і поганим треба жити, як живуть всі звичайні люди.

Хотілось би перебудувати своє життя більш на духовному рівні.

Скільки непрочитаних книг мене чекає, скільки не зіграних музичних творів. Безліч рецептів жодного разу не приготованих страв зберігаються в моїй кулінарній книзі. І на дачу слід було б частіше їздити. Та й своїм близьким і рідним приділити більше уваги. Так що життя продовжується, а це головне.

***

На роботу в бібліотеку ВДПУ я прийшла 20-річною дівчиною, відразу після закінчення КДІК (Київського державного інституту культури).

Спочатку працювала в загальному читальному залі, а потім очолила новостворений сектор масової роботи та інформації.

Слід сказати, Ганна Павлівна Янківська, яка керувала бібліотекою у ті часи, багато уваги приділяла саме масовій роботі. Сама Галина Павлівна – жінка надзвичайно енергійна, яскрава – раніше працювала в обласній дитячій бібліотеці і займалася саме цією роботою. Заходи, які вона проводила, були настільки цікаві й незвичайні, що їх відвідувало навіть міське керівництво. Галина Павлівна завжди стверджувала, що на роботі, якою ми повсякденно займаємось, мало хто розуміється, а ось коли бібліотека проводить масовий захід – це бачать усі, це обличчя бібліотеки.

І ми проводили таку роботу. Мені запам'яталися такі заходи тих часів: «Вечір поезії», який бібліотека проводила з першокурсниками; диспут на тему «У чому сенс життя?»; тематичний цикл оглядів-лекцій з мистецтва для студентів «не російських»; як тоді казали, груп. У нас навчалася молодь з Казахстану, Узбекистану, Таджикистану. Завдяки літературі з мистецтва ці огляди були настільки цікаві, що їх навіть вставляли в розклад занять і трохи нам доплачували.

А взагалі працювати і тоді було нелегко. Колектив бібліотеки був десь 30 чол. , а читачів – дуже багато. Читальні зали працювали до 10-ї год. вечора, а в заочні сесії – і в неділю. Біжиш, бувало, на I зміну, а читачі тебе вже чекають під дверима, і їх вже повний коридор. Навіть жах брав. Але нічого, справлялись.

А жили весело. Раз на місяць усім колективом збиралися за «накритим столом». Святкували дні народження, а насправді – це були своєрідні «капусники», ми самі складали і співали частушки. Наприклад, Галина Павлівна, коли хотіла похвалити чийсь роботу, завжди казала «Дуже!»: «Ну дівчата дуже, дуже». І ми їй якось заспівали: «Ми затягнемось потуже, щоб ви нам сказали «дуже». Галина Павлівна вважала, що такі зустрічі за «накритим столом» об'єднують колектив, аргументуючи тим, що під час

роботи ми часто помічаємо лише помилки одне одного, а на таких зустрічах розкриваються найкращі людські якості.

Дарували на цих «капусниках» подарунки, але з гумором. Так, хтось з іменинників одержував великий гарний пакунок, перев'язаний гарною стрічкою. Починав його розгортати, під ним – газета; далі – ще одна газета і так поки не знаходив маленьку соску-пустушку. Чи черговий іменинник отримував листівку з привітанням, а за подарунком, як у ній вказувалося, він повинен був піти в інше місце. Там він знову знаходив листівку з вказівкою, куди йти. Так і ходив іменинник по бібліотеці, доки знову не повертався на своє робоче місце і помічав на столі під серветкою якусь смішну дрібничку, наприклад, брошуру про боротьбу з пияцтвом.

Взагалі, розіграші в ті часи у нас були популярні. Розкажу, як я розіграла Ірину Василівну Ахтьоркіну. Тоді Іра тільки прийшла до читальної зали, працювала декілька тижнів і на все дивилася «великими очима». А тут саме підійшли жовтневі свята, які ми відзначали обов'язково виходом на демонстрацію.

Передсвятковий день Галина Павлівна дозволила нам «поділити», як вона висловлювалась, «на півники», щоб ми мали можливість добре підготуватися до свят. Мене підмінила Іра. І ось перед тим як піти з роботи, я зупинилася біля стелажа з п'ятим зібранням творів Леніна і почала розглядати книги: візьму один том, потримаю в руках, поставлю на місце, беру інший... Іра з цікавістю спостерігала за мною, потім запитала, що це я роблю.

– Та от вибираю який том полегше – відповідаю.

– Навіщо?

– Щоб взяти його на демонстрацію. Тобі що, не казали, що бібліотекарі, приходять на демонстрацію з томами Леніна, і коли проходять біля трибуни, піднімають їх над головою? (Дійсно колись так було. В 30–ті роки бібліотекарі проходили біля трибуни з яскраво-червоними виданнями праць В. І. Леніна).

Ірина – тоді їй було 24 роки – була мені дуже вдячна, і на наступний день як людина слухняна й відповідальна з'явилася на демонстрацію з томом Леніна. Коли її запитали, навіщо вона його принесла, то відповіла з серйозним видом обличчя: «щоб піднести його над головою, коли буде проходити біля трибуни». На той час мене ще не було, але як потім розповідали – всі просто попадали зі сміху. А коли я з'явилася «на горизонті», бідна Іра ще здалеку показувала мені кулака.

Розігрували й мене. Якось у нашому вузі записували на екскурсію до Парижу. Я записалася, здала 200 крб. – чималу на той час суму (моя зарплата

складала 75 крб.) – і почала потроху збиратися. Одного дня приходжу на роботу, а дівчата мені кажуть: «Біжи мерщій, в парткомітет, там усіх, хто їде, збирають на співбесіду». Добре, кажу – біжу.

А дівчата: «Нас попередили, що всіх, хто прийде в міні-спідницях чи джинсах, до Парижу не візьмуть». Треба зауважити, що таке цілком могло бути в ті часи.

Я розгубилася, що робити? Тоді я одягалася лише в «міні», не зважаючи на всі протидії. Бігти додому переодягтися? – не встигаю, а до Парижу хочеться. Я подивилася на дівчат і буквально почала з когось «здирати» спідницю. Коли я переодяглась, то виглядала, як опудало: чужа спідниця була мені завелика, широка в талії і зовсім не пасувала. Але дарма, головне – вона доходила до колін. І я побігла в партком. Коли я туди зайшла, вже всі зібралися, була й молодь, а серед них багато хто – в джинсах і міні. На мене дивилися з подивом, хтось посміхався.

«Смійтесь, смійтесь – думала я, – зараз вас як викреслять зі списків».

Але ніхто нікого не викреслював, навіть уваги не звернули, і я зрозуміла, що мене розіграли. Я була страшенно зла. «Повернуся, я цих капосних дівчат повбиваю», - вирішила я. Але коли я прийшла у відділ, дівчата так весело сміялись, що я махнула рукою і теж засміялась.

От так ми жили і працювали. Це був мій перший робочий колектив, і я багатьох пам'ятаю досі. Згадую Дарію Іларіонівну. Тоді вона працювала заступником завідувачої бібліотеки. І якщо Галина Павлівна була трохи імпульсивна і за провину, як кажуть, могла «поставити на місце». Дарія Іларіонівна вдачею була більш лагідна, спокійніша і хоча могла й насварити, але допоможе обов'язково, як ми тоді казали, «прикриє» своїх дівчат. Пам'ятаю:

Валентину Соколову (зараз вона працює в бібліотеці медуніверситету);

Жанну Шитікову (вона стала вчителювати);

Жанну Євшову (працювала на кафедрі педагогіки ВДПУ);

Анну Дубову (працювала потім в бібліотеці політехнічного університету);

Галину Бондар (тоді вона була молодою скромною дівчинкою з великими очима і густими довгими косами).

Пам'ятаю Тетяну Парамонівну, Галину Зосимівну, Нелю Степанівну, Лідію Петрівну – всі вони тоді були молоді й гарні. Багатьох пам'ятаю, але про всіх не розповісиш на декількох сторінках. І було не завжди весело, і непорозуміння виникали, і образи... Жіночий колектив... Та пройшло вже більш ніж 30 років, і поганого не пам'ятаєш. В душі залишилося лише все

світле, добре. А закінчити мені хочеться словами з кінофільму «Покровські ворота»: «Молодосте, де ти? Де ви, мої веселі друзі, безкорисні подружки?»

Все пройшло, минулося, залишилось десь там в далеких 70-х і назавжди – в моєму серці.

Н. І. Радер

Я, Радер Наталія Ісаківна, народилась у 1944 році в місті Оренбург (в минулому Чкалов) 28 лютого. Мої батьки перебували в Оренбурзі в евакуації з м. Сталінграда. Батько був директором взуттєвої фабрики, яку евакуювали під час війни. На фабриці виготовляли взуття для солдат та офіцерів, які були на фронті. Мати була дітсестрою у військовому госпіталі. Із цим госпіталем мати пройшла три військових роки. В Оренбурзі мати продовжувала працювати у госпіталі, який був евакуйований.

У 1944 році мати з моєю сестрою та зі мною повернулися в Одесу, де проживали її батьки. Батько продовжував воювати на японському фронті та повернувся в 1946 році. За направленням ЦК КПРС він переїхав до міста Вінниці для відбудови взуттєвої фабрики ім. Щорса.

У 1951 році я пішла в школу, яку закінчила у 1961 році. У цьому ж році вступила на навчання до Вінницького державного педагогічного інституту, який у той час носив ім'я М. Островського. Я вступила на філологічний факультет за фахом "Російська мова та література та англійська мова". Роки в інституті — це роки навчання, радості спілкування зі своїми інститутськими друзями й чудовими викладачами. Це З. Е. Грузман, І. Ф. Нелюбова, В. П. Малінковський та інші, які вчили нас не тільки словесній майстерності, а й любові до книг, до дітей, до людей. Цей час я згадую зі смутком, і разом з тим – це був найщасливіший час в моєму житті. Коли ми після пар приходили до читального залу – святая святих нашої бібліотеки – це були хвилини радості спілкування з книгами. Зал знаходився в підвальному приміщенні, там, де зараз знаходиться відділ книгозберігання. Це було святилище – червоні килимові доріжки, зелені лампи на столах і доброзичливі бібліотекарі, які завжди приходили на допомогу. В читальному залі стояла така тиша, що тільки шелестіння сторінок порушувало її. Це були щасливі моменти мого спілкування з книгами.

Але все хороше колись закінчується. У 1966 році я отримала диплом з відзнакою та поїхала на Урал, за місцем призначення роботи чоловіка (він був військовим). Ми багато разів змінювали місце проживання : Урал, Азербайджан, Сибір. І нарешті у 1971 році – Вінниця. Довелося працювати і в дитячому садочку, і в бібліотеці авіаремонтного заводу.

У 1975 році я зустріла Ганну Павлівну Янковську. Колись вона працювала завідуючою дитячої бібліотеки, а в ті роки – завідуючою бібліотекою ВДПІ. Вона запросила мене на роботу до своєї бібліотеки. Я трішки подумала, але згадала бібліотеку за часи свого навчання, і про себе вирішила, що в одну й ту ж річку можна вступити двічі. І знову я в рідних пенатах.

Коли я прийшла, то побачила, що бібліотека розширилася, а читальний зал «підняли на п'єдестал». Колектив читального залу: Ірина Василівна Ахтьоркіна, Тамара Єгорівна Куш, Ганна Трохимівна — це був мій перший колектив. З подякою згадую я цих людей, інтелігентних, великих професіоналів своєї справи. З ними я поділяла свої перші труднощі й радощі. На жаль, їх уже нема в цьому житті. Світла їм пам'ять.

Колектив бібліотеки змінювався. Я працювала завідуючою читальним залом і виконувала обов'язки організатором з масової роботи. Робота, яку я виконувала, мені дуже подобалась. Я з задоволенням спілкувалася зі студентами і викладачами.

З подякою згадую всіх, хто мене підтримував, з ким разом робили масові заходи, як обслуговували у 70–80-х роках по 600–800 читачів на день. Як казали, черга стояла до штабу, з книгозберігання піднімали десятки підшивок газет та журналів. Наші дорогі читачі працювали, і було дуже приємно поспілкуватись і підібрати потрібну літературу. Ми знаходились у царстві книжок і почували себе чудово серед цих фоліантів і сучасних журналів. Особливо коли ми могли порадити щось почитати (цікавеньке!!!).

Бібліотека розросталась. І ось вже на зміну Дарії Іларіонівні (теж світла їй пам'ять) прийшла молода, енергійна, сповнена сил і бажань Олена Василівна. Вісім років роботи з нею на посаді заступника директора бібліотеки також пройшли не дарма — робота з усім колективом бібліотеки, великі масові заходи — перегляди, вечори, огляди, зустрічі, презентації книг викладачів вузу, молодих поетів – студентів нашого вузу. Читальний зал залишається місцем, де зібрана чудова література. З болем дивлюсь я зараз на порожній зал, і холод не тільки в батареях опалення, коли взимку до мінус одного градуса, а також у душах наших студентів, для яких тепер книга є щось другорядне. Що робити — час комп'ютерний. Але ж начитаність, бажання працювати в бібліотеці нікуди не зникають.

36 років роботи в бібліотеці — це вже і зрілий вік, і досвід, і головне — що за роки моєї праці склався чудовий колектив, якому я хочу побажати творчих пошуків, щоб вогник знань ніколи не згасав.

С. І. Ревган

До переведення на навчальний абонемент на час його відкриття у новому корпусі я працювала в загальному читальному залі під керівництвом Радер Наталії Ісаківни. Відповідала там за фонд періодики та розкладала літературу від «0» до «3».

Але, коли настав час відкриття учбового абонементу у новому корпусі, я на рівні з усіма брала участь у підготовці та перевезенні фонду. Оскільки нас у технікумі на книжковому відділенні навчали якісно упаковувати книги і в мене цей процес дійсно непогано виходив, то довелося досить активно взяти участь у зв'язуванні книжок у стопки.

Сам переїзд до нового корпусу здійснювали наступним чином. Олена Василівна домовилася з деканатом фізвиховання та початкової військової підготовки, і нам виділили студентів з кафедри НВП, які допомагали у навантаженні та розвантаженні, в основному, меблів, книжкових стелажів... Ну а фонд, зв'язаний стопками, став у живий ланцюжок, ми повантажили на бортову машину (чи ЗіЛ, чи ГАЗ) силами бібліотечних працівників. І в цьому ланцюжку не розрізняли чинів чи посад: всі дружно працювали, жартуючи та посміхаючись – і зав. відділами, і рядові бібліотекарі... Добре пам'ятаю той момент, тому що я, як одна із наймолодших і до того ж спортсменка, була поставлена в ланцюжку останньою, і мені випала почесна робота піднімати ці самі стопки книжок і ставити їх на машину, задній борт якої був відкритим. А на самій машині стояла і приймала їх Олена Василівна, обв'язана синім спец. халатом, наче фартухом, й укладала ці стопки на машині. Ще довго потім, коли заходила мова про переїзд, ми з Оленою Василівною жартували, що вдвох перевезли фонд навчальної літератури і перебрали його своїми власними руками.

Ну а розвантажували цю машину біля нового корпусу під чуйним керівництвом О. В. Бойван студенти з кафедри НВП, серед яких за іронією долі був майбутній чоловік моєї двоюрідної сестри. Він розказував, що в них на факультеті (у ті часи факультет об'єднував і фізкультурників, і майбутніх воєнруків) була встановлена черга, і кожен день чергова група виділяла для відпрацювання в бібліотеці по 6-10 студентів, але таких, які не мали ніякої заборгованості в навчанні і могли бути відсутні на парах без негативних наслідків.

Пам'ятаю мить, коли я вперше зайшла в приміщення фонду на новому учбовому абонементі в новому корпусі... Мене вразило величезне приміщення з тоді ще порожніми стелажми, які неначе нескінченно тягнулись у глибину...

Подумалося ще тоді: «Це ж скільки потрібно часу й книг, щоб наповнити цю громадину!» Порівняно з приміщенням у старому корпусі, тут був неймовірний простір і віяло якоюсь величчю! Із завмиранням серця я пройшла по центральному проходу між стелажими... І не гадалось мені тоді, що й мені судилося тут працювати, що, формуючи новий колектив у новому корпусі, наша директорка Олена Василівна вже спланувала мій перехід із загального читального залу до нового місця роботи – навчального абонементу в новому корпусі.

Ще згадалось, коли вперше розглядали приміщення під навчальний абонемент, у мене виникло запитання: хто ж збирав ці нескінченні ряди стелажів? Олена Василівна сказала, що збирала вона особисто з інститутським столяром, і не без гордості підкреслила, що найголовніше і найскладніше було розрахувати кількість рядів і кількість стелажів у ряду, до того ж, вписатися між колонами. І це при тому, що права на помилку не було, оскільки пересунути зібрані й закріплені в ряд по 8 стелажі було нереально.

Єдине, що псувало враження, це – відсутність сонячного світла, і порівняно з безмежним простором нового приміщення низька стеля. Вентиляційні короби були тільки встановлені, але не підключені. Підключити їх обіцяли пізніше, в другу чергу. Так все це обіцянками й залишилось...

Безпосередньо у самій розкладці літератури на стелажі я участі не приймала, оскільки паралельно з переїздом продовжували працювати всі структурні підрозділи у старому корпусі, в тому числі й наш читальний зал (аудиторія № 201). Робота кипіла всюди, бо ж наставав час літньої сесії.

Заповнити всю цю масу порожніх полиць виявилось набагато простіше й швидше, ніж це гадалося спочатку. Після розкладки перевезеного фонду з лівого боку проходу, там, де зараз знаходиться підручники з біології, зоології, анатомії та техніки, залишилося два з половиною ряди порожніх стелажів. Перший час, поки не облаштували свій побутовий куточок, ми туди ходили їсти і трохи відпочити. За пару років все це вільне місце поступово зменшувалося, поки не було заповнене новими надходженнями.

Першою, хто виконував функції завідуючої навчальним абонементом у новому корпусі, була Ганна Григорівна Островська, весела й енергійна жінка. Завдяки своїй веселій вдачі вона вміла налаштувати нас на найтяжчу роботу, і ми виконували її легко й швидко (а черги читачів тоді стояли нескінченні). Після її звільнення у зв'язку з виїздом до Ізраїлю наступною відповідальною за наш навчальний абонемент була Мельничук Людмила Петрівна, рідкісної працелюбності людина.

О. А. Собчук

Я прийшла на роботу до відділу обслуговування навчально-методичною літературою в червні 1991 року. У цей час там працювали Л. П. Мельничук, М. К. Оліневич, А. В. Заболотна, Н. В. Білявська, О. Орел та інші.

Період тоді був складний: постійно були великі черги на абонементі і в читальній залі. Людмила Петрівна, крім того, не давала спокою ні секунди: бігала сама і нас «ганяла» з ранку до вечора. Вона ж спочатку мене відмовляла від цієї роботи, казала, що дуже важко, показувала сині ноги свої від постійної роботи на ногах. Але мені не було більше куди йти, тому залишилась. Було дійсно дуже важко фізично, але ми були молоді й сприймали все з оптимізмом.

Ночами снилися гори книг на розкладці. Обід у нас тоді був 15 хв. Сама тепер дивуюсь, як ми встигали за 15 хвилин піти до їдальні, поїсти й повернутися назад вчасно. Людмила Петрівна засікала час сама особисто і спуску нікому не давала. Але були й веселі, цікаві моменти. Це наші свята. Ми дуже весело проводили Новий рік, 8 березня, одягалися в різні карнавальні костюмі, ставили різні сценки, співали й танцювали до упаду, іноді аж до ночі.

Через рік почали приходити нові співробітники: В. Л. Єрмакова, Л. О. Булига, Т. М. Маланюк, Г. Г. Базиліук. Потім, у 2000 році – В. Є. Руцька, Т. М. Позднякова, О. О. Войцицька, С. В. Гуцалюк, Л. М. Мельнікова, Н. Ф. Шилько.

Колектив постійно змінювався, але працювали завжди дружно, злагоджено. Я пропрацювала на навчальному абонементі 20,5 років, з 1991 р. по 5.12.2011 р. І той відділ, і всі його працівники стали для мене другим домом. В пам'яті залишилися тільки гарні спогади про дружні робочі стосунки.

Л. П. Шаповал

Шаповал Лідія Петрівна народилася 8 березня 1942 р. в с. Іванівка Вінницького району Вінницької області.

Любов до книги, до читання визначила майбутню професію: після закінчення школи Лідія Петрівна вирішила стати бібліотекарем.

Закінчила бібліотечний відділ Тульчинського культосвітнього технікуму, бібліотечний факультет Київського державного інституту культури ім. О. Корнійчука.

У 1963–1966 рр. працювала завідувачем Заливанщинської сільською бібліотекою с. Заливанщини Калинівського району Вінницької області.

З 1966 по 1969 рр. – бібліотекар бібліотеки Палацу культури Вінницького хімічного комбінату.

Упродовж 1969–2006 рр. працювала в бібліографічному відділі бібліотеки ВДПУ ім. М. Коцюбинського, де пройшла шлях від бібліографа до головного бібліографа. Фахівець з великої літери, добра, чуйна до колег, уважна до читачів, Лідія Петрівна залишила добру пам'ять про свою роботу в бібліотеці.

Нині Лідія Петрівна на заслуженому відпочинку.

І. П. Федорчук **На довгу й добру згадку!**

Кажуть, що шляхи Господні незвідані: ніхто їх не знає й передбачити не може.

Доля розпорядилася таким чином, що я - випускниця філологічного факультету (1992 р.) Вінницького державного педагогічного інституту імені Миколи Островського - на багато років пов'язала своє життя з навчальним закладом, котрий дав мені вищу освіту і путівку в професію.

Пригадую, як нас, першокурсників, як і першокурсників нинішніх, у День знань привели до читальної зали бібліотеки на масову видачу підручників. Якими очима ми, вчорашні школярі, дивилися на ті стоси спеціально укомплектованих книг, як уважно вслухалися в напутнє слово бібліотекаря, котрий проводив інструктаж, як ретельно заповнювали читацькі формуляри і ставили свої підписи за кожен отриману книгу... Так у вересні 1987 року три групи українського відділення філологічного факультету поповнили когорту читачів величезної книгозбірні справжнього храму наук й відтепер мали повне право користуватися послугами читальних залів і різних відділів...

Інститутська книгозбірня була для нас головним постачальником необхідної навчальної й художньої літератури. А книжок майбутньому філологу ой як багато треба було перечитати!

Не такі вже ми й древні, але, на жаль, у наш час ні про які інтернети й не мріялось, ніяких ксероксів і сканерів тодішні генії ще не придумали. Тому мої ровесники конспектували першоджерела з видань, отриманих, звичайно ж, у бібліотеці, надовго засідали в читалках, аби підготуватися до занять зі спецдисциплін. Часто-густо працівники бібліотеки йшли нам назустріч і давали літературу з читального залу на ніч. А за ніч - поняття надто широке -

можна було перечитати й переписати не одну книжку. Отак ми навчались і з бібліотекою якнайтісніше спілкувались...

1992 року після закінчення ВНЗ я отримала розподіл на роботу в ЗОШ №35 м. Вінниці. Та хіба ж могла колись подумати, що в листопаді 1995 року прийду працювати до вишу, в якому навчалася?! Звичайно, ні.

Я - з Київщини, чоловік - із Тернопільщини. Про квартиру нам, молодим і зеленим, годі було й думати... Жили в студентському гуртожитку №4-Б, щиро заприятелювали із бібліотекаркою С. І. Покровською, котра мешкала поруч. Зі Світланою проводили у спілкуванні вільний час, разом готували на кухні, в'язали... Саме до тьоті Свети мій маленький син Сашко, котрий ще не вмів правильно вимовляти усіх звуків, ходив щедрувати. І щедрував він тоді у своєму першому карнавальному костюмі, пошити який вдалося завдяки взятій у бібліотеці педінституту книзі "Детский карнавальный костюм" (1968 р.). А свята ж у дитсадочку проводяться щороку. От і шила мама, придумувала, ночей недосипала, а книжка нашої сім'ї упродовж майже двох десятків років допомагала.

Пізніше, коли хлопчик став школярем, ми з ним мало не щодня відвідували читальний зал періодики, де працювала наша сусідка, перечитали багаторічні підшивки "Малютка", "Барвінка", "Пізнайка", "Соняшника"... А поки син гортав дитячі видання, я намагалася пробігти очима якомога більше журналів і газет.

Саме того часу в університетській книгозбірні мені до рук потрапив часопис "Розкажіть онуку", він неодноразово ставав помічником і порадником і мені, й учителю нашої дитини. Аби синові було цікаво на уроках та в позаурочний час, я бралася за перо, складала вірші, загадки, розробляла сценарії свят. Якими здивованими були Сашко і його однокласники, коли до них на урок завітали пан Калетинський і пан Коцюбинський, принесли учням калиту і привітали хлопчика Андрійка з днем його ангела! А скільки емоцій презентували першокласникам студенти педагогічно-індустріального факультету, котрі нашвидкоруч вивчили слова одного з моїх сценаріїв, переодягнулися в казкових героїв і прийшли на свято Букваря, щоб розважити хлопчиків і дівчаток!

Нещодавно я вирішила поділитися із виданням "Розкажіть онуку" власним творчим доробком, котрий з'являвся упродовж років навчання нашого старшого школярика, а нині - третьокурсника Московського фізико-технічного інституту. А зібралось чималенько: розробки новорічних свят, виступів екологічних агітбригад, КВК. Не покладаю рук і сьогодні, видумую щось цікавеньке, аби у школі було цікаво й нашому молодшому синові, дев'ятирічному Дмитрикові.

Читачем книгозбірні ВДПУ був і мій чоловік, колишній викладач інституту математики, фізики і технологічної освіти І.І. Федорчук. Читав сам, читали й студенти академічних груп, у яких він був куратором; під час написання кандидатської дисертації користувався послугами міжбібліотечного абонементу.

Зі студентської лави пам'ятаю незмінного бібліотекаря Н.І. Радер. Однак у юності мені й на думку не могло спасти, що мій син і внук Наталії Ісаківни навчатимуться в одній паралелі фізико-математичної гімназії №17 м. Вінниці, товаришуватимуть. Скільки разів ми пересікалися з цією жінкою в університетських коридорах і говорили про своїх школярів, шукали для них необхідну літературу, переймалися, як підготуються до зовнішнього незалежного оцінювання, а згодом, коли хлопці стали студентами, перекидалися словами з приводу того, як їм ведеться далеко від рідного дому.

Ніколи й не снилося, що з 2001-го я, звичайний філолог, очолю редакцію університетської газети "Педагог" і що часопис колективу викладачів і студентів ВДПУ та книгозбірня навчального закладу святкуватимуть круглі дати в один і той же рік із різницею у віці всього в 75 літ: бібліотека заснована 1913-го, а перший номер газети побачив світ 1988-го.

Наразі серед моїх друзів багато бібліотечних працівників. У час нових технологій ми щиро спілкуємося в реалі і в віртуалі, обмінюємося досвідом, допомагаємо один одному порадами... Однак співпраця лише таким чином не закінчується. На сторінках університетського часопису В.Б. Білоус, Т.М. Грищук, Л.М. Воробйова, С.І. Пелимська, Л.М. Мельнікова, В.Є. Руцька, Б.І. Федорук, О.А. П'ятак та інші висвітлюють матеріали про різноманітні цікаві заходи, котрі проводить для студентів і співробітників навчального закладу книгозбірня вишу, про надходження новинок літератури. Звичайно, як і належить редакторів, дбаю, аби їхні статті були правильно й грамотно оформлені, цікаві для читачів. Із того користь, на мою думку, мають обидві сторони - і бібліотека, й газета.

...Пройде час - і ці рядочки теж стануть історією, котру дбайливо зберігатимуть у фондах працівники бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Хто-знає, а може, студентом цього навчального закладу колись стане мій онук чи правнук, випадково натрапить на видання, із трепетом перегорне сторінки й відкриє для себе щось нове про власну родину...

Ірина ФЕДОРЧУК, редактор газети "Педагог"

Зміст

Відділ комплектування та наукової обробки літератури	3
Інформаційно-бібліографічний відділ	4
Відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотечних процесів	5
Відділ обслуговування навчально-методичною літературою	10
Відділ обслуговування науковою та художньою літературою	19
Загальна читальна зала	20
О. В. Бойван	21
А. В. Будякіна	23
Н. В. Гриневська	24
Т. М. Грищук	25
В. Л. Єрмакова	27
І. В. Зайченко	28
Н. О. Князєва	31
Н. С. Кравець	32
М. В. Марченко	33
С. І. Медведєва	35
Л. В. Немирова	36
М. К. Оліневич	38
С. І. Пелимська	53
Н. І. Радер	59
С. І. Ревган	61
О. А. Собчук	63
Л. П. Шаповал	63
І. П. Федорчук На довгу й добру згадку!	64

